

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри

(підпис)
“ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою Облік, аудит і податковий консалтинг
(назва освітньої програми)

на тему: Облік, аналіз та контроль основних засобів підприємства у
ТОВ «Телекарт-Прилад»)

Виконавець:

Студентка ФМОІТ

групи 42

Лут Тетяна Степанівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент _____

(науковий ступінь, вчене звання)

Черкашина Тетяна Володимирівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
.....	8
1.1. Основні засоби: сутність, оцінка і класифікація	8
1.2. Нормативно-правова регламентація обліку основних засобів в Україні	22
1.3. Деякі проблемні питання обліку основних засобів і нарахування амортизації в Україні	29
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА	
БАЗОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	42
2.1. Економічна характеристика досліджуваного підприємства	42
2.2. Документальне відображення в обліку основних засобів на підприємстві	52
2.3. Практика обліку основних засобів у бухгалтерії підприємства	59
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА	
ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	65
3.1. Особливості контролю основних засобів на підприємстві	65
3.2. Економічний аналіз стану і ефективності використання основних засобів на підприємстві	67
3.3. Рекомендації щодо покращення обліку, внутрішнього контролю, та аналізу основних засобів	76
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Для організації будь-якої підприємницької діяльності необхідно забезпечити підприємство основними засобами. Це є найважливішим елементом продуктивних сил, що сприяє виробництву, розподілу, обміну та споживанню ресурсів. Важливим аспектом є знання про наявність основних засобів та постійний контроль за їх ефективним використанням. Водночас ефективність використання основних засобів залежить від належної організації їх обліку.

Для ефективного використання основних засобів потрібно вміти правильно відображати їх в обліку та вирішувати пов'язані з цим питання. Одним з таких питань є організація документування операцій з основними засобами, що забезпечує і підтверджує достовірність бухгалтерського обліку.

Основні засоби є одним із ключових факторів будь-якого виробництва, і від їхнього стану та ефективності використання залежать кінцеві результати господарської діяльності. У сучасному бізнес-середовищі користувачі прагнуть отримувати своєчасну та якісну інформацію про стан і використання основних засобів, що сприяє ефективному управлінню підприємством. Таку інформацію надає бухгалтерський облік.

Вивченню та аналізу теоретичних та практичних проблем обліку і контролю основних засобів на промислових підприємствах присвячено багато праць провідних вчених, зокрема роботи: Ф. Ф. Бутинець [4], К. В. Безверхий [1], Н. Кудренко [18], А. П. Косяк [16], О. О. Книшек [14] і К. С. Пасічник [144], Дзюба О. М. [9], Ганусич В. О. [6] Ужва [36] та інші. Аналіз наукових праць видатних вчених свідчить про необхідність подальших досліджень вітчизняного та зарубіжного теоретичного і практичного досвіду обліку і контролю основних засобів.

Облік основних засобів є ключовою складовою бухгалтерського обліку та звітності на підприємстві будь-якої форми власності. Його вдосконалення

може суттєво вплинути на покращення діяльності підприємства. Організація будь-якої підприємницької діяльності починається з формування матеріально-технічної бази, без якої ведення господарської діяльності підприємства стає неможливим.

Ми вважаємо, що обґрунтування економічної сутності обліку і контролю основних засобів, їх оцінки, визначення проблем переоцінки і класифікації основних засобів, методів нарахування зносу, списання і оприбуткування основних засобів в Україні, а також розв'язання різних питань обліку і контролю потребують дослідження для прийняття ефективних управлінських рішень.

Одним із ключових аспектів ефективної організації обліку наявності та руху основних засобів є високий рівень використання облікової інформації для оцінки їхніх якісних та кількісних характеристик.

Вирішення виявлених проблем дозволить ефективно здійснювати бухгалтерський облік основних засобів та нарахування зносу. Це підвищить ефективність використання основних засобів на виробничому підприємстві, що в свою чергу підвищить конкурентоспроможність його продукції на ринку. Такий підхід допоможе наростити економічний потенціал підприємства.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою є дослідження і вивчення теорії і практики обліку, аналізу та контролю основних засобів на підприємстві. А, також надання рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів на промисловому підприємстві в Україні.

Під час проведення бакалаврського дослідження, нами були вирішені наступні завдання:

- розкрито поняття основних засобів: сутність, оцінка і класифікація;
- досліджено нормативні і правові документи, що регулюють облік і контроль основних засів;

- вивчено проблемні питання обліку основних засобів і нарахування амортизації в Україні;
- проведено аналіз економічної характеристики досліджуваного підприємства;
- розглянуто документальне відображення в обліку основних засобів на підприємстві;
- досліджено особливості контролю основних засобів на підприємстві;
- проведено економічний аналіз стану і економічної ефективності використання основних засобів на підприємстві;
- надано рекомендації щодо покращення обліку, внутрішнього контролю, та аналізу основних засобів.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі виступають процеси, що забезпечують ефективність обліку, аналізу та контролю основних засобів на підприємстві.

Предмет дослідження є теоретичні та методичні засади обліку, аналізу та контролю основних засобів ТОВ «Телекарт-Прилад»

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження були загальнонаукові та спеціальні методи, а саме діалектичний і системний підходи (перший розділ роботи), методи індукції і дедукції (другий розділ роботи), аналізу і синтезу (третій розділ роботи), метод порівняння (третій розділ роботи), спостереження (другий розділ роботи), історичний і логічний аналіз (перший розділ роботи). Також у третьому розділі бакалаврської роботи були використані статистичний метод і факторний аналіз.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази ми використовували вітчизняні законодавчі і нормативні акти, які регулюють облік і контроль на підприємствах в Україні. Для проведення дослідження щодо теоретичних аспектів основних засобів, класифікації і оцінки – ми використовували наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Вивчали матеріали періодичних видань, наукових конференцій. Для проведення економічного аналізу використовували дані фінансової

звітності і первинні документи бухгалтерії. В роботі також були використані методичні матеріали із інтернету, посилання всі відображені у списку використаних джерел.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного у бакалаврській роботі дослідження, були опубліковані тези у збірке матеріалів щорічної студентської конференції: Лут Т.С. Деякі проблемні питання обліку основних засобів і нарахування амортизації в України. *Сучасні проблеми розвитку економіки України, конференція присвячена 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників: тези допов. студ. наук.-практ. конференції (17-19 квітня 2024 року м. Одеса).* Одеса: ОНЕУ [19].

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Основні засоби: сутність, оцінка і класифікація

В умовах активізації інтеграційних процесів економічного середовища в Україні значення прозорості, достовірної та зрозумілої для всіх користувачів бухгалтерської інформації невідносно зростає. Важливим елементом, що забезпечує ефективне функціонування діяльності будь-якого підприємства, є основні засоби. Вони складають значну частину активів підприємства і займають ключову позицію у балансі. Правильний облік та управління основними засобами суттєво впливають на фінансовий результат діяльності підприємства. Тому забезпечення точного відображення вартості, стану та ефективності використання основних засобів є критично важливим для фінансової звітності та прийняття управлінських рішень.

Науковці у своїх працях трактують «основні засоби» як засоби праці, що використовуються протягом тривалого часу, при цьому зберігають свою первісну фізичну форму і переносять свою вартість на виготовлений продукт частинами, протягом кількох виробничих циклів, у міру зносу. Основні засоби являються ваговою складовою в балансі та становлять основну частину капіталу підприємства [18, с. 82]. Основні засоби – це матеріальні ресурси господарської діяльності, які використовуються більше 1 року або 1 операційного циклу та вартість яких зменшується у процесі їх використання [18, с. 83].

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Це важлива частина активів, яка включає в себе будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні ресурси, необхідні для виробничої та господарської діяльності підприємства. Матеріально-технічна база визначається як сукупність обладнання, засобів виробництва та інфраструктури, які забезпечують виробництво товарів або послуг. Вона є

основою для реалізації стратегічних цілей підприємства та забезпечує його конкурентоспроможність на ринку.

Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та, в кінцевому підсумку, забезпеченість підприємства конкурентоспроможними та сучасними засобами праці. Ефективний облік дозволяє підприємствам точно визначати потреби у заміні або модернізації обладнання, планувати раціональне використання ресурсів та оптимізувати витрати на утримання основних засобів. Це сприяє підтримці технологічної актуальності та конкурентоздатності підприємства на ринку, а також забезпечує стабільність його функціонування та подальший розвиток.

Розвиток цього напрямку економіки залежить від своєчасного отримання надійної, достовірної, прозорої та повної обліково-економічної інформації. Це включає в себе інформацію про стан та облік основних засобів, їх вартість, амортизацію та інші важливі показники, які дозволяють оцінювати фінансову стійкість та ефективність управління підприємством. Надійна облікова інформація є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування розвитку підприємства та привертання інвестицій. Такий підхід сприяє підвищенню довіри інвесторів, залученню нових можливостей для розвитку та сприяє стабільному економічному зростанню.

Питання сутності основних засобів висвітлювали у своїх працях багато авторів, як вітчизняних, так і зарубіжних. Серед них: Ф. Ф. Бутинець [4], К. В. Безверхий [1], Н. Кудренко [18], А. П. Косяк [16], О. О. Книшек [14] і К. С. Пасічник [144], Дзюба О. М. [9], Ганусич В. О. [6] Ужва [36] та інші.

Професор Бутинець Ф. Ф. зазначає, що основні засоби – сукупність усіх засобів праці вартістю не нижче 15 неоподатковуваних мінімумів заробітної плати і строком служби не менше одного року, виражена в грошовій оцінці. Свою вартість на готовий продукт переносять поступово, частинами, беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох виробничих циклів [4].

Бондар О. сукупність матеріальних активів в формі засобів праці, які багаторазово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами [2, с. 24].

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», визначено певні критерії для класифікації та обліку основних засобів. Вони розглядаються як матеріальні активи, які використовуються у виробничій діяльності або для надання послуг протягом тривалого періоду, що перевищує один звітний період. Основні засоби зберігають свою первісну фізичну форму протягом тривалого періоду, і їх використання пов'язане з генерацією прибутку для підприємства. Визначення таких критеріїв дозволяє узагальнити облікові процедури та забезпечує консистентність у визначенні та класифікації основних засобів для різних суб'єктів господарювання.

П(С)БО 7 «Основні засоби» так формулює визначення основних засобів, як – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у виробництві або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [33].

Податковий кодекс України надає таке визначення основних засобів: це матеріальні активи, які використовуються для виробничої, підприємницької, іншої господарської діяльності протягом тривалого періоду і які зберігають свою первісну форму. Таке визначення встановлене відповідно до статті 138 Податкового кодексу України і використовується для цілей оподаткування та податкової звітності [27].

Основні засоби за Податковим кодексом України це - матеріальні активи, зокрема запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень,

невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [27].

Застосування на вітчизняних підприємствах МСБО і МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності) сприяє підвищенню прозорості та зрозумілості інформації про діяльність суб'єктів господарювання для іноземних інвесторів. МСБО є широко визнаними міжнародними стандартами, які встановлюють вимоги до складання фінансової звітності. Їх використання спрощує порівняння фінансових результатів різних компаній з різних країн, оскільки забезпечує єдність підходів та термінології. Це сприяє збільшенню впевненості іноземних інвесторів у виробництві звітів, що виконані відповідно до міжнародних стандартів, та зростанню інвестиційного потенціалу країни.

МСБО 16 «Основні засоби» регламентує облік основних засобів [25]. Цей стандарт встановлює правила для визнання, оцінки, використання та подальшого списання основних засобів у фінансовій звітності суб'єктів господарювання. Він містить вимоги щодо визначення вартості основних засобів, амортизації, відображення змін у їх вартості та інші аспекти, необхідні для точного і повного обліку цих активів. МСБО 16 є важливим інструментом для забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності, що стосується основних засобів, і допомагає інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам у прийнятті управлінських рішень.

Основні засоби – активи, які відповідають таким критеріям, як матеріальність (наявність фізичної форми), сфера дії (утримуються підприємством у процесі виробництва або для постачання товарів, або для

надання послуг, для здачі в оренду іншим особам для адміністративних цілей); тривалість очікуваного строку використання (має використовуватись більш одного року) [25].

Об'єкт основних засобів - це будь-який матеріальний об'єкт, що використовується для здійснення виробничих, комерційних або адміністративних функцій підприємства протягом тривалого періоду. Це можуть бути будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, інструменти та інші матеріальні ресурси, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг.

Подібні (однорідні) об'єкти - це об'єкти, які мають спільні характеристики або призначення та можуть бути об'єднані у групи чи категорії для подальшого обліку та управління. В контексті обліку основних засобів, це можуть бути, наприклад, комп'ютери одного типу, транспортні засоби певного класу, будівлі однакової конструкції тощо. Групування подібних об'єктів дозволяє спростити облік, оцінку та управління ними, що полегшує процеси фінансового та управлінського аналізу для підприємства. Так, якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів. Це означає, що кожна частина може бути визнана окремою одиницею основного засобу і обліковуватися як така. Кожна частина може мати власні параметри, такі як вартість, строк корисного використання, методи оцінки та амортизації. Такий підхід дозволяє більш точно відображати експлуатаційні характеристики кожної частини об'єкта та спрощує управління та облік основних засобів.

Для бухгалтерського обліку важливими є критерії визнання об'єкта в обліку. Об'єкт основних засобів визнається активом, коли він відповідає визначеним критеріям для визнання в бухгалтерському обліку. Зазвичай, це означає, що об'єкт: має поточну економічну користь, яка може призводити до виникнення майбутніх економічних вигід для підприємства; його вартість

може бути відтворена або виміряна з достатньою достовірністю; підприємство має контроль над об'єктом або здійснює економічне вплив на нього; можливе виникнення майбутніх економічних вигід або потенційних грошових потоків, пов'язаних з використанням цього об'єкта. Якщо об'єкт відповідає цим критеріям, то він може бути визнаний як актив і облікований відповідно до вимог бухгалтерських стандартів.

Під час оприбуткування об'єкта основних засобів і під час нарахування амортизації, важливим для ведення обліку є вірна класифікація основних засобів. Вірна класифікація дозволяє краще розуміти склад та структуру активів підприємства, що сприяє ефективному управлінню ними та прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень щодо їх використання, розвитку та заміни. Такий аналіз також допомагає визначити потреби в ремонті та модернізації обладнання, що сприяє підтримці оптимального рівня функціонування підприємства і забезпеченню його конкурентоспроможності. Відповідно до цього можемо відзначити, що саме класифікація основних засобів буде впливати на облікове відображення нарахування амортизації на основні засоби. Класифікація основних засобів передбачає їх поділ на різні види в залежності від різних ознак.

Основні засоби можуть бути класифіковані за наступними критеріями:

1. За функціональним призначенням:

А) Виробничі основні засоби – це засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. До них належать будівлі, споруди, силові машини та устаткування, передавальні пристрої, транспортні засоби, робоча худоба, багаторічні насадження, інші основні засоби, що діють у сфері матеріального виробництва.

Б) Невиробничі основні засоби – це засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва та передбачені для обслуговування потреб житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури. До них належать споруди, будівлі, машини,

обладнання, апарати та інші засоби, що використовуються в невиробничій сфері.

2. За типом:

А) Матеріальні: будівлі, споруди, транспортні засоби, обладнання тощо.

Б) Нематеріальні: патенти, ліцензії, програмне забезпечення, які мають велике значення для діяльності підприємства, але не мають фізичної форми.

3. За способом отримання:

А) Придбані: придбані на ринку або виготовлені самостійно.

Б) Набуті внаслідок безоплатного отримання: отримані в подарунок, наслідком обміну тощо.

4. За ступенем зношення:

А) Нові: засоби, що вперше введені в експлуатацію.

Б) Вторинні: використовувані засоби, що мають попередніх власників та певний рівень зношення.

Класифікація допомагає систематизувати та управляти основними засобами підприємства, що спрощує їх облік, аналіз та прийняття управлінських рішень.

Основні засоби можна згрупувати за галузевою ознакою, використанням, ознакою належності, натурально-матеріальним складом.

1. За галузевою ознакою основні засоби поділяються на промислові, будівельні, сільськогосподарські, транспортні, зв'язку. У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств поділяються на промислово-виробничі, виробничі основні засоби інших галузей народного господарства та невиробничі.

До промислово-виробничих основних засобів належать будови, споруди, передавальні пристрої, машини та устаткування, робочі машини та обладнання, вимірювальні та регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини та обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар та приладдя, господарський інвентар,

робочі та продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми, інші основні засоби.

2. За використанням основні засоби поділяються на: діючі, недіючі, запасні.

А) Діючі: всі основні засоби, що використовуються в господарській діяльності підприємства.

Б) Недіючі: основні засоби, які не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів.

В) Запасні: різне устаткування, що перебуває в резерві та призначене для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються.

3. З метою ефективного використання основних засобів, має значення в обліку основних засобів розподіл їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися зі статутного (пайового, акціонерного) капіталу, додаткового капіталу з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, цільового фінансування та цільових надходжень. Орендовані основні засоби показуються в балансі орендодавця, завдяки чому виключається можливість подвійного обліку одних і тих самих засобів.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

1. Земельні ділянки: включають території, які належать підприємству і використовуються для ведення господарської діяльності.

2. Капітальні витрати на поліпшення земель: включають витрати на меліорацію, осушення, іригацію та інші заходи, що покращують якість земель.

3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої: включають виробничі та невиробничі будівлі, споруди, а також інженерні комунікації та мережі.

4. Машини та обладнання: включають виробниче обладнання, інструменти, прилади, транспортні засоби та інші механізми.

5. Транспортні засоби: включають всі види транспортних засобів, які використовуються для перевезення вантажів та пасажирів.

6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі): включають різні інструменти, вимірювальні прилади, меблі та інвентар, що використовуються в діяльності підприємства.

7. Робоча та продуктивна худоба: включають тварин, які використовуються у сільському господарстві для виробництва продукції або виконання робіт.

8. Багаторічні насадження: включають дерева, кущі та інші рослини, що використовуються у сільському господарстві або для інших виробничих цілей.

9. Інші основні засоби: включають інші матеріальні активи, що не підпадають під жодну з вищезазначених категорій, але які використовуються у діяльності підприємства і мають тривалий термін корисного використання.

Класифікація основних засобів за МСБО 16 та П(С)БО 7 дещо відрізняється. У МСБО 16 не виділяються інші необоротні матеріальні активи, які виділено у самостійну групу в П(С)БО 7. В МСБО 16 у фінансовій звітності слід розкрити інформацію для кожного класу основних засобів, а у П(С)БО 7 у примітках до фінансової щодо кожної групи основних засобів [16, с.109].

Класифікація основних засобів є передумовою раціональної організації їх обліку. Її орієнтація на загальних для усіх галузей національної економіки ознаках, тобто визначенні різних груп основних засобів та їх об'єднання за спільними функціями у виробничому процесі, має домінуюче значення для організації бухгалтерського обліку. Це дозволяє забезпечити єдність підходів до обліку основних засобів, спрощує процес їх оцінки та амортизації, а також сприяє точному відображенню інформації у фінансовій звітності.

Завдяки цьому основні засоби розділяють по групах, які підлягають обліку та контролю на бухгалтерських рахунках. Також забезпечується єдність групування по видах об'єктів у всіх галузях економіки, що дає змогу

досягти зіставлення облікових показників різних підприємств. Це сприяє стандартизації та уніфікації облікових процесів, полегшує аналіз фінансових даних і дозволяє проводити порівняння ефективності використання основних засобів між різними підприємствами та галузями. Таким чином, класифікація основних засобів є важливою умовою для забезпечення точності, прозорості та порівнянності фінансової інформації.

Для забезпечення своєчасного та правильного обліку основних засобів та контролю за їх збереженням і використанням на підприємстві має бути розроблена економічно обгрунтована класифікація основних засобів за такими ознаками, як натурально-речовий склад, функціональне призначення, використання, належність, відношення до галузі народного господарства. Раціональна класифікація основних засобів дає змогу оптимізувати їхню структуру, тобто забезпечити ефективне їх використання, сприяти покращенню стану сучасного виробництва [10].

Основні засоби здебільшого потрапляють на підприємство шляхом придбання (купівлі), у цьому випадку вони зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Це означає, що кожен окремий об'єкт основних засобів оцінюється та обліковується індивідуально, забезпечуючи точне відображення його вартості у фінансовій звітності підприємства. Такий підхід дозволяє детально контролювати стан, вартість та амортизацію кожного об'єкта, що сприяє ефективному управлінню активами підприємства та прийняттю обгрунтованих рішень щодо їх використання та модернізації.

Для обліку основних засобів національними стандартами передбачено декілька видів вартості.

1. Первісна вартість – це історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Вона включає всі витрати, необхідні для приведення активу у стан, придатний для використання за призначенням, такі як витрати

на доставку, монтаж, встановлення, налагодження та інші витрати, пов'язані з придбанням або створенням активу.

2. Переоцінена вартість – це вартість необоротних активів після їх переоцінки. Переоцінка проводиться для приведення вартості активів у відповідність до їхньої поточної справедливої вартості на дату переоцінки, враховуючи ринкові умови та інші фактори, що впливають на їхню вартість. Переоцінка основних засобів дозволяє відобразити більш реалістичну вартість активів у фінансовій звітності підприємства, забезпечуючи точніше відображення фінансового стану та майнового положення підприємства.

3. Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією). Ліквідаційна вартість враховується при розрахунку амортизаційної вартості, що впливає на фінансову звітність та податкові зобов'язання підприємства.

4. Залишкова вартість – це різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу). Це показник, який вказує на оцінку вартості активу на певний момент часу після врахування амортизаційних відрахувань за весь період експлуатації. Залишкова вартість є важливим показником для оцінки майнового стану підприємства та визначення його фінансової потенції. Цей показник також використовується для прийняття рішень щодо подальшого використання, реалізації або вибуття активу з обороту.

5. Справедлива вартість – це сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату. Це оцінка, яка враховує реальну ринкову ціну активу або зобов'язання на дату оцінки. Оцінка справедливої вартості використовується для визначення стану майнових активів та зобов'язань підприємства на момент складання фінансової звітності. Цей показник дозволяє оцінити фінансове становище підприємства з точки зору ринкової вартості його активів та зобов'язань.

Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати»). Це означає, що вартість запозичень та пов'язаних із ними фінансових витрат не додається до первісної вартості основних засобів, а включається до інших витрат або амортизаційного відрахування відповідно до встановлених правил бухгалтерського обліку. Такий підхід дозволяє відображати вартість основних засобів точно та згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності.

Первісна вартість об'єкта основних засобів збільшується з одночасним створенням забезпечення на обґрунтовану розрахунком суму зобов'язання, яке, відповідно до законодавства, виникає у підприємства щодо демонтажу, переміщення цього об'єкта та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема, на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель). Це означає, що підприємство включає до первісної вартості об'єкта основних засобів не лише його фактичну вартість, але й суму, необхідну для виконання законодавчих вимог щодо демонтажу, переміщення та рекультивації земельної ділянки. Такий підхід забезпечує відповідність фінансової звітності підприємства вимогам законодавства та відображення повного обсягу зобов'язань, пов'язаних з експлуатацією об'єкта основних засобів.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання з урахуванням відповідних витрат. Тобто, якщо підприємство отримує основні засоби безоплатно (наприклад, в подарунок або від донора), то їхню первісну вартість визначають як їхню справедливу вартість на момент отримання, враховуючи будь-які витрати, пов'язані з їх переоцінкою, доставкою, монтажем або іншими витратами, що були понесені для того, щоб привести їх до стану, придатного для використання. Такий підхід забезпечує адекватне відображення вартості отриманих безоплатно основних засобів у фінансовій звітності підприємства.

Формування первинної вартості основних засобів відповідно від джерел надходжень відображено у таблиці 1. 1 [36].

Таблиця 1.1

Формування первісної вартості основних засобів

Джерело надходження основних засобів	Формування первісної вартості
1	2
Внесок до статутного капіталу підприємства	Визнається вартість, погоджена засновниками (учасниками) підприємства як їх справедлива вартість з урахуванням витрат.
Об'єкти, переведені до основних засобів з оборотних активів	Собівартість, яка визначається згідно з П(С)БО 9 «Запаси».
Об'єкт, отриманий в обмін на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.
Об'єкт, придбаний в обмін на неподібний актив	Справедлива вартість переданого немонетарного активу, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Джерело: на підставі досліджень наукової літератури [36]

Від облікової оцінки основних засобів залежать розмір витрат, собівартість та похідні показники – прибуток, рентабельність, фінансова стійкість [6, с. 89].

Якщо підприємство здійснює будь-які заходи для покращення чи розширення функціональності основного засобу, що призводить до збільшення його корисності та можливостей для отримання прибутку в майбутньому, витрати на такі поліпшення включаються до первісної вартості об'єкта. Такий підхід дозволяє відображати всі витрати, пов'язані з поліпшенням основного засобу, і враховувати їх в обліку з метою правильного визначення його вартості та ефективного управління майном підприємства. Залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

Всі витрати, пов'язані з підтриманням та забезпеченням нормальної експлуатації об'єкта, включаючи ремонт, технічний огляд та інші

обслуговувальні процедури, розглядаються як складова частина витрат на експлуатацію та утримання об'єкта. Такий підхід дозволяє підприємствам правильно враховувати всі витрати, пов'язані з утриманням і підтриманням основних засобів, в обліку та управлінні їхнім майном. Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. В разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

К.В. Безверхий зазначає, що аналіз облікових політик наших підприємств вказує на відсутність процедур з оцінки зменшення корисності (знецінення) необоротних активів, як і відображення відновлення корисності активів. Таке упущення слід виправити під час розробки облікової політики за МСФЗ [1, с. 108].

Після переоцінки основних засобів групи, необхідно здійснювати їхню переоцінку з регулярністю, яка забезпечує відповідність залишкової вартості цих об'єктів їхній справедливій вартості на дату балансу. Такий підхід допомагає уникнути значних відхилень у вартості основних засобів та забезпечує точність та достовірність фінансової звітності підприємства.

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. При цьому для таких об'єктів, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість. Цей підхід дозволяє точніше враховувати вартість основних засобів у випадку, коли їх залишкова вартість становить нуль, та забезпечує збереження правильності та обґрунтованості фінансової звітності підприємства. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів заносяться до регістрів їх аналітичного обліку.

Якщо вартість об'єкта основних засобів була переоцінена та залишкова вартість стала нульовою, будь-яка дооцінка цієї вартості буде розглядатися як

зміна в капіталі, яка відображається в іншому сукупному доході, що є частиною капіталу підприємства. З іншого боку, сума уцінки, яка виникає у випадку зниження вартості об'єкта, буде розглядатися як витрати, які зменшують загальний дохід підприємства. Такий підхід дозволяє правильно відображати фінансові наслідки змін вартості основних засобів та враховувати їх у фінансовій звітності підприємства.

1.2. Нормативно-правова регламентація обліку основних засобів в Україні

Прийняття своєчасних і ефективних оперативних і стратегічних рішень вимагає від підприємств ефективних систем обробки, аналізу та інтерпретації інформації, а також швидкого реагування на зміни у ринковому середовищі. Інформаційна технологія стає ключовим інструментом управління, допомагаючи підприємствам збирати, обробляти та використовувати дані для прийняття обґрунтованих рішень. Отже, зростання обсягів економічної інформації вимагає від підприємств постійного вдосконалення своїх інформаційних систем та аналітичних здібностей.

Ефективна система бухгалтерського обліку дозволяє збирати, систематизувати та аналізувати фінансову інформацію, що становить основу для прийняття стратегічних та оперативних рішень. Вона забезпечує точність та достовірність фінансової звітності, що є важливим фактором у взаємодії з інвесторами, банками та іншими зацікавленими сторонами. Тому, підприємства повинні приділяти належну увагу організації своєї бухгалтерської системи для ефективного управління своєю діяльністю.

Документи нормативно-правового характеру, де закріплені відповідні норми права суб'єктів господарювання, можуть включати законодавчі акти, такі як закони та постанови, а також різноманітні нормативні документи, які встановлюють правила та процедури обліку, звітності та аудиту. Вони

визначають вимоги до структури, методології та звітності облікових записів, а також встановлюють правила проведення аудиту та перевірок. Ці документи становлять основу для розвитку і вдосконалення системи обліку, забезпечуючи відповідність підприємств законодавчим вимогам та стандартам.

При здійсненні своєї діяльності підприємства усіх форм власності керуються чинним законодавством України. Це охоплює різноманітні закони, постанови, розпорядження та інші нормативно-правові акти, які регулюють різні аспекти бізнесу, включаючи створення та реєстрацію підприємств, оподаткування, трудові відносини, бухгалтерський облік, захист прав споживачів та інше. Дотримання законодавства є обов'язковим для всіх підприємств незалежно від їх форми власності та галузі діяльності і є важливою умовою для їх успішного функціонування та розвитку.

Принцип обов'язковості дотримання правових норм означає, що всі суб'єкти господарювання та інші учасники правових відносин зобов'язані дотримуватися законів, постанов, розпоряджень та інших нормативно-правових актів, що регулюють їх діяльність. Обов'язковість дотримання правових норм є однією з основних принципів правової держави і забезпечує стабільність та прогнозованість правового середовища, рівність перед законом для всіх громадян та юридичних осіб, а також забезпечує права та свободи людини і громадянина. Відповідно, порушення правових норм може призвести до відповідних правових наслідків, включаючи адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність.

Регулювання діяльності підприємств в Україні здійснюється за допомогою нормативних документів, виданих Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів, Державною службою статистики, Головною державною податковою службою, Національним банком та іншими державними органами. Ці документи включають у себе закони, постанови, розпорядження, інструкції та інші нормативно-правові акти, які регулюють різні аспекти діяльності підприємств, такі як фінансова звітність,

оподаткування, статистика, банківська діяльність та інше. Ці документи визначають правила, умови, обмеження та вимоги, які підприємства повинні виконувати в процесі своєї діяльності. Вони є обов'язковими до виконання для всіх суб'єктів господарювання та забезпечують відповідність їх дій законодавству України.

Таблиця 1. 2

Нормативно-правова регламентація обліку основних засобів в Україні

№ з/п	Назва документу	Коротка характеристика
1	2	3
1.	Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 зі змінами № 742-VII (v005p710-14) від 21.02.2014 р [17].	Є основним законодавчим актом країни, в якому визначені основні принципи та засади правового, політичного, соціального та економічного життя України, а також гарантії прав та свобод громадян. Конституція встановлює основні права та обов'язки громадян, а також регулює функціонування державних органів та встановлює принципи їх взаємодії. Визначає правовий статус підприємств, їх організацію, управління, умови господарювання та інші аспекти їх діяльності. Містить норми, які стосуються створення, реєстрації, реорганізації та ліквідації підприємств, а також встановлює правила їх економічної діяльності, оподаткування, фінансового забезпечення та інші аспекти, необхідні для їх функціонування.
2.	Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 зі змінами № 1255-18 від 01.06.2014 р [8].	Господарський кодекс України визначає правові засади господарської діяльності в країні, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Цей кодекс встановлює загальні правила та принципи організації, управління та функціонування підприємств у всіх сферах економіки. Він також регулює взаємини між суб'єктами господарювання, встановлює порядок укладення та виконання договорів, визначає правила відповідальності за порушення законодавства у сфері господарювання.
3.	Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р [27].	Податковий кодекс України визначає правила, за якими справляються податки і збори в Україні. Цей закон встановлює вичерпний перелік податків та зборів, що підлягають сплаті, а також визначає порядок їх обчислення, збору та сплати. Податковий кодекс також встановлює правила щодо прав і обов'язків платників податків, порядок подання звітності та взаємодії з податковими органами. Він є важливим інструментом для фінансового управління країни та забезпечує відповідність оподаткування міжнародним стандартам і вимогам.

Продовження таблиці 1. 2

1	2	3
4.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Прийнято ВРУ 16.06.1999 №996-XIV [11].	Закон містить загальні положення, мету та принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які використовуються всіма суб'єктами господарювання в країні. Закон також встановлює вимоги до організації та проведення бухгалтерського обліку, а також до складання та подання фінансової звітності. Його дотримання сприяє забезпеченню достовірності та порівняності фінансової інформації, що стосується діяльності підприємств.
5.	П(С)БО 7 «Основні засоби» Затв.наказом МФУ від 27.04.2000 р. №92 [33].	Цей стандарт уточнює поняття та процедури обліку основних засобів, встановлює вимоги до їх визнання, вимірювання, визначення залишкової вартості та амортизації. Він також визначає вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності, зокрема щодо вартості, змін у вартості, амортизації та переоцінки основних засобів.
6.	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Затв. наказом Міністерства фінансів України 02.09.2014 року № 879 [30].	Положення встановлює процедури та правила, за якими проводиться інвентаризація активів і зобов'язань підприємства, а також визначає порядок оформлення результатів цієї інвентаризації. Це включає в себе організаційні аспекти, такі як склад комісії для проведення інвентаризації, розподіл обов'язків між учасниками процесу, порядок фіксації результатів інвентаризації в документації, а також відповідальність за їх достовірність.
7.	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів. Затв. наказом Міністерства фінансів України 30.09.2003 року № 561 [23].	Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити: - відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, переоцінку і надходження основних засобів, їх внутрішнє переміщення, вибуття (реалізація, ліквідація, безоплатна передача, нестача, псування тощо); - відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання; - визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані, їх ремонтом і поліпшенням; - визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів;
8.	Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку. Затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 року №88 [29].	Положення встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності, установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету.

Продовження таблиці 1. 2

1	2	3
9.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р. зі змінами [28].	План рахунків бухгалтерського обліку є ключовим інструментом для систематизації фінансової інформації та ведення обліку. Він визначає структуру облікових рахунків, які використовуються для класифікації та запису фінансових операцій. Це допомагає забезпечити однорідність і послідовність в обліку фінансових операцій, що є важливим для зручності аналізу фінансової звітності, аудиту та звітності перед зацікавленими сторонами.

Джерело: складено автором за даними джерел [8; 11; 17; 23; 27; 28; 29; 30; 33]

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні має на меті забезпечення стандартизації і однорідності в обліковій документації та звітності всіх підприємств. Це створює умови для об'єктивного порівняння фінансових результатів, сприяє довірі користувачів до фінансової звітності, а також робить можливим аналіз інформації на рівні економіки в цілому. Такий підхід дозволяє уникнути неоднозначності та недостовірності відображення фінансових результатів різних підприємств, що є ключовим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення стабільності економічної системи.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» дійсно визначає, що Міністерство фінансів України є головним органом у системі управління бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні. Відповідно до цього закону, Міністерство фінансів затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти в межах своїх повноважень. Це сприяє створенню єдиної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, яка відповідає вимогам національного та міжнародного стандартів [11].

Міністерством фінансів України дійсно було розроблено і затверджено 34 положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а також інші нормативно-

правові документи, які регулюють питання бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Ці документи включають в себе, зокрема, План рахунків бухгалтерського обліку, Інструкцію про його застосування, а також інші положення та стандарти, що встановлюють правила та методологію бухгалтерського обліку для різних сфер господарської діяльності. Ці документи є важливими для забезпечення єдності та належного функціонування бухгалтерського обліку в Україні.

Нормативне регулювання обліку необоротних матеріальних активів, включаючи основні засоби, зазвичай складається з декількох рівнів:

1. Конституційний рівень. Це найвищий рівень правового регулювання, де закріплені загальні принципи економічної та фінансової діяльності, які можуть впливати на облік та управління необоротними активами.

2. Законодавчий рівень. На цьому рівні регулювання приймаються закони, які містять загальні норми та положення щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності, включаючи аспекти, пов'язані з необоротними активами.

3. Підзаконні акти. До цього рівня належать рішення та нормативно-правові акти, видані відповідними органами влади, такими як Міністерство фінансів, які конкретизують положення законів та встановлюють деталізовані вимоги щодо обліку та звітності про необоротні матеріальні активи.

4. Правила та стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО): Ці нормативні акти встановлюють конкретні принципи, правила та процедури бухгалтерського обліку, які стосуються необоротних активів, зокрема основних засобів. Найбільш відомі з них - П(С)БО 7 «Основні засоби».

5. Внутрішні документи підприємства: Окрім зовнішнього регулювання, підприємства також можуть мати внутрішні правила, процедури та стандарти бухгалтерського обліку, які дозволяють враховувати конкретні потреби та особливості їхньої діяльності. Ці рівні нормативного регулювання взаємодіють між собою і визначають загальні стандарти та вимоги щодо обліку та звітності про необоротні матеріальні активи.

В статті 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу, а також підприємство самостійно визначає облікову політику та питання, які з цим пов'язані.

Наказ про облікову політику стосовно основних засобів містить важливі рішення, які визначаються в процесі внутрішнього регулювання підприємства. Ось деякі з них:

1. Вартісна межа віднесення активів до основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Це визначення, яке вказує, які конкретні активи будуть відображені як основні засоби в обліку, а також які будуть класифіковані як інші необоротні матеріальні активи.

2. Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Це визначення, яке вказує, який період часу планується використовувати активи перед їх вилученням з експлуатації.

3. Методи нарахування амортизації. Відображає, яким чином буде розподілятися вартість основних засобів та інших необоротних матеріальних активів протягом їх строку корисного використання для відображення зносу.

4. Випадки, коли ліквідаційна вартість не використовується при обчисленні амортизації. Це важливе рішення, яке визначає, коли може бути виключена ліквідаційна вартість з обчислення амортизації.

Основні аспекти наказу про облікову політику допомагають у створенні чітких правил та процедур для обліку та ведення фінансової звітності щодо необоротних матеріальних активів, що є важливим для ефективного управління підприємством. Таким чином, сучасні процеси економічної глобалізації та гармонізації стандартів обліку вимагають удосконалення нормативно-правового забезпечення як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства.

Отже, удосконалення нормативно-правового забезпечення на рівні держави та впровадження міжнародних стандартів обліку на рівні підприємства є ключовими для забезпечення ефективного функціонування підприємств в умовах сучасного глобального економічного середовища.

1.3. Деякі проблемні питання обліку основних засобів і нарахування амортизації в Україні

Основні засоби є невід'ємною складовою матеріально-технічної бази підприємства, забезпечуючи його стабільну роботу та можливість розвитку. Вони включають будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які використовуються в процесі виробництва товарів, виконання робіт або надання послуг.

Визнання і правильна оцінка основних засобів, їх облік та амортизація мають суттєвий вплив на фінансові результати діяльності підприємства та його економічну стійкість. Необхідно зазначити, що сучасний стан обліку основних засобів підприємств в Україні значною мірою відповідає вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності, однак має окремі невідповідності, які стосуються формування первісної вартості основних засобів, їх переоцінки, нарахування амортизації тощо. Такі невідповідності є закономірною, оскільки міжнародний обліковий стандарт носить загальний рекомендаційний характер, також процес адаптації вітчизняної нормативної бази до вимог міжнародної все ще триває [9, с. 40].

Основні нормативно-правові акти, що регулюють облік основних засобів в Україні, дійсно включають:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (П(С)БО 7) - це основний документ, що визначає порядок обліку, класифікацію, оцінку та амортизацію основних засобів для підприємств, які ведуть бухгалтерський облік згідно з національними стандартами [33].

2. Податковий кодекс України (ПКУ) - регулює питання податкового обліку основних засобів, зокрема визначає порядок нарахування амортизації для цілей оподаткування, встановлює класифікацію основних засобів для податкових цілей та інші аспекти, пов'язані з оподаткуванням основних засобів [27].

3. Для підприємств, які ведуть бухгалтерський облік за міжнародними стандартами, основним документом Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (IAS 16). Він визначає порядок визнання, оцінки, амортизації та вибуття основних засобів для підприємств, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Таким чином, підприємства, що обирають або зобов'язані вести облік згідно з міжнародними стандартами, керуються положеннями IAS 16 [25].

Для інших підприємств, що працюють за національними стандартами, залишаються чинними П(С)БО 7 та відповідні положення Податкового кодексу України. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (П(С)БО 7), основними засобами визначаються матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Таким чином, основні засоби мають такі ключові характеристики: матеріальність: вони є фізичними (матеріальними) активами; мета утримання: використовуються у виробництві, наданні послуг, постачанні товарів, здачі в оренду або для адміністративних/соціально-культурних функцій; строк корисного використання: більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік. Ці активи є суттєвим компонентом активів підприємства і відіграють важливу роль у забезпеченні його економічної діяльності.

За Податковим кодексом України (ПКУ), основні засоби визначаються як матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр, за винятком: землі; незавершені капітальні інвестиції; автомобільні дороги загального користування; бібліотечні і архівні фонди; матеріальні активи, вартість яких не перевищує 20000 гривень; невиробничі основні засоби; нематеріальні активи.

Згідно із Податковим кодексом України (ПКУ), основні засоби визначаються як матеріальні активи, що відповідають таким критеріям:

1. Призначення. Використовуються платником податку для здійснення господарської діяльності.
2. Вартісний поріг. Первісна вартість перевищує 20000 гривень.
3. Знос. Поступово зменшуються у зв'язку з фізичним або моральним зносом.
4. Строк корисного використання: Очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Таким чином, визначення основних засобів за ПКУ включає такі основні критерії: матеріальність: фізичні активи, включаючи запаси корисних копалин; призначення: використання у господарській діяльності платника податку; вартісний поріг: понад 20000 гривень; знос: активи, які поступово зменшуються у вартості через фізичний або моральний знос; строк корисного використання: більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік. Це визначення забезпечує більш детальну регламентацію для цілей податкового обліку, відрізняючись від бухгалтерського визначення основних засобів за П(С)БО 7.

Відповідно до МСБО 16 основні засоби – це матеріальні об'єкти, які утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей, а також використовуватимуться протягом більше одного періоду [25].

Стан та використання основних засобів є критично важливими для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Від складу та структури основних засобів залежить здатність підприємства ефективно організувати виробничий процес, а також його здатність до інновацій та адаптації до ринкових умов.

Важливість стану та використання основних засобів полягає у конкурентоспроможності, організації виробничого процесу, інновації. Основні засоби, що знаходяться у належному стані, забезпечують високу продуктивність та якість виробництва, що сприяє конкурентоспроможності підприємства. Сутність організації виробничого процесу щодо різноманітності та правильному розміщенні основних засобів у тому, що дозволяють ефективно планувати та здійснювати виробничий процес, мінімізувати втрати часу та ресурсів. Стосовно інновації, то нові та сучасні основні засоби сприяють впровадженню нових технологій, що може значно підвищити ефективність та продуктивність.

Таким чином, у процесі використання об'єктів основних засобів підприємство споживає втілені в них економічні вигоди. Це призводить до зменшення залишкової вартості основних засобів, що відображається шляхом нарахування амортизації.

Амортизація - відображає поступове перенесення вартості основних засобів на продукцію або послуги, що виробляються з їх використанням. Амортизаційні відрахування є важливою складовою витрат підприємства, що впливають на фінансові результати.

Роль амортизації в обліку основних засобів можна визначити так:

1. Зменшення залишкової вартості - амортизація поступово зменшує залишкову вартість основних засобів, відображаючи їх фізичний та моральний знос.

2. Фінансове планування, а саме амортизаційні відрахування є передбачуваними витратами, що дозволяє підприємству планувати свої фінансові потоки та інвестиції.

3. Податкове навантаження: - сутність його в тому, що амортизація зменшує оподатковуваний прибуток підприємства, що може сприяти оптимізації податкового навантаження.

Отже, стан та ефективне використання основних засобів разом із правильною політикою амортизації є ключовими факторами, що забезпечують стійкий розвиток та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Амортизація або знос - це процес поступового списання вартості основних засобів на витрати протягом їх строку використання (експлуатації). Цей процес є систематичним і розподіляє вартість основних засобів рівномірно по різних періодах часу. Для нарахування амортизації перш за все необхідно визначитись з основними її елементами, а саме: первісна вартість, ліквідаційна вартість, строк служби (експлуатації) об'єкту та метод нарахування амортизації [9, с. 39].

Основна мета амортизації полягає в тому, щоб врахувати фактичне зношення або застаріння основних засобів протягом їх життєвого циклу у фінансовій звітності підприємства. Це допомагає вирівняти витрати на основні засоби за їх фактичним використанням та сприяє точному відображенню прибутку підприємства.

Земля не підлягає амортизації з тієї простої причини, що вона не зношується фізично або морально. У відміну від будівель, обладнання чи транспортних засобів, земля залишається незмінною з часом. Вартість землі може змінюватися з часом внаслідок змін в ринкових умовах, таких як зростання цін на нерухомість або зміни у зонуванні. Проте ці зміни вартості землі не відображають зносу, а скоріше відображають зміни в ринкових умовах або використанні цієї землі. Отже, незважаючи на те, що земля є важливим активом для багатьох підприємств, вона не включається в обчислення амортизації через відсутність фізичного або морального зносу.

Правильне співставлення доходів і витрат по періодах є ще однією важливою функцією амортизації. Цей принцип бухгалтерського обліку,

відомий як принцип нарахування, вимагає, щоб витрати, пов'язані з виробництвом доходу, були відображені у фінансовій звітності у тому самому періоді, в якому вони виникають.

Оскільки основні засоби використовуються протягом кількох років для виробництва продукції або надання послуг, їх вартість не може бути списана повністю в один рік. Це б порушувало принцип нарахування, оскільки витрати на основні засоби були б визнані неправильно, не відповідно до періоду їх використання та здійснення доходу. Тому амортизація дозволяє правильно розподілити вартість основних засобів на протязі їх строку використання, що відповідає періодам здійснення доходу. Це допомагає забезпечити точність фінансової звітності підприємства та відповідність бухгалтерських принципів.

Після повної амортизації основних засобів їх залишкова (балансова) вартість стає рівною нулю або ліквідаційній вартості, якщо вона була визначена. Це відображає факт, що вартість основних засобів була повністю списана з обліку внаслідок їх використання та зносу. Після того, як основний засіб повністю амортизується і його залишкова вартість стає рівною нулю, компанія може прийняти рішення щодо подальшого користування цим об'єктом.

Можливі варіанти подальшого існування основних засобів включають:

1. Продовження використання основного засобу. Якщо, об'єкт все ще може бути використаний для виробництва або надання послуг, компанія може продовжити його використання з нульовою балансовою вартістю.

2. Дооцінка. Компанія може вирішити дооцінити об'єкт, щоб відобразити його реальну ринкову вартість або вартість продуктивного використання.

3. Списання основного засобу з балансу: Якщо об'єкт стає неспроможним для використання або його використання неможливе, компанія може прийняти рішення списати його з балансу.

Існує декілька методів амортизації основних засобів, з яких прямолінійний є одним з найпоширеніших і найпростіших. Давайте розглянемо кожен із них:

1. Прямолінійний метод. За цим методом амортизація розраховується шляхом рівномірного розподілу вартості основного засобу протягом його строку корисного використання.

2. Зменшення залишкової вартості. За цим методом амортизація розраховується на основі залишкової вартості основного засобу на початок кожного періоду. Кожного року амортизація розраховується відповідно до встановленого проценту від залишкової вартості.

3. Прискорене зменшення залишкової вартості. Цей метод передбачає більш високу амортизацію у перших роках використання основного засобу, що дозволяє швидше відшкодувати його вартість. За цим методом амортизація розраховується відповідно до вищого відсотка від залишкової вартості.

4. Кумулятивний метод. В цьому методі амортизація кумулюється на протязі строку корисного використання основного засобу, і вона розраховується на основі залишкової вартості, яка накопичується протягом усього періоду експлуатації.

5. Виробничий метод. Цей метод базується на фактичних обсягах виробництва або використання основного засобу. Амортизація розраховується відповідно до кількості одиниць продукції або виробничих одиниць, виготовлених за даний період.

Кожен з цих методів має свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу може залежати від специфіки підприємства, типу активів та бізнес-моделі.

У процесі формування амортизаційної політики підприємства, дійсно виникає низка проблем, які ускладнюють цей процес:

1. Розбіжність між визначенням амортизації та функціями, які вона виконує. На практиці, амортизація не завжди повністю відображає знос

основних засобів, оскільки методи обліку можуть не враховувати всі аспекти фізичного та морального зносу. Іноді існує розрив між теоретичним визначенням амортизації та її фактичним використанням у фінансовій звітності та податковому обліку. Це може ускладнювати розуміння та впровадження амортизаційної політики.

2. Визначення термінів використання основних засобів:

А). Визначення строку корисного використання може бути складним через відсутність чітких методичних рекомендацій та стандартів.

Б) Підприємства можуть використовувати різні підходи до оцінки строків корисного використання, що може призвести до різних фінансових результатів.

В) Неправильне визначення терміну використання може призвести до неточних розрахунків амортизації, що впливає на фінансову звітність і оподаткування.

3. Вибір методу амортизації може суттєво впливати на фінансові результати підприємства, що вимагає ретельного аналізу та обґрунтування:

А) Підприємства можуть стикатися з труднощами у виборі найбільш правильного методу амортизації через відсутність чітких рекомендацій та практичних прикладів.

Б) Існуючі методи амортизації можуть бути недостатньо адаптованими до специфіки окремих галузей або типів активів, що потребує додаткових досліджень і розробок.

Для вирішення цих проблем необхідно: удосконалити методичне забезпечення та нормативну базу; провести додаткові розробки для створення практичних рекомендацій; які допоможуть підприємству ефективніше формувати амортизаційну політику.

Проблема формування амортизаційного фонду є ще одним важливим аспектом бухгалтерського обліку. У міжнародній практиці амортизація не лише розглядається як метод розподілу вартості активів на звітні періоди, а й як механізм накопичення коштів для майбутнього відновлення або заміни

основних засобів. Розглянемо декілька ключових проблем та аспектів, пов'язаних із формуванням амортизаційного фонду:

1. Відсутність цільового накопичення коштів. В багатьох підприємствах амортизаційні відрахування не відкладаються окремо, що призводить до нестачі коштів на заміну або оновлення основних засобів у майбутньому. Без окремого амортизаційного фонду кошти, призначені для амортизації, можуть бути використані на поточні витрати, що ускладнює фінансування капітальних інвестицій.

2. Недостатня регламентація та контроль. Відсутність чіткої нормативної бази щодо створення і використання амортизаційного фонду призводить до різного трактування і практичного застосування цього механізму. Підприємства можуть використовувати різні підходи до формування амортизаційного фонду, що призводить до неоднорідності в обліковій політиці.

3. Невідповідність між обліковими і податковими підходами. В деяких випадках облікові методи амортизації можуть відрізнятися від податкових вимог, що створює труднощі у формуванні єдиної амортизаційної політики. Підприємства можуть стикатися з додатковими витратами на податкові коригування та адміністративні заходи для узгодження облікових і податкових методів.

У міжнародній практиці бухгалтерського обліку, амортизація розглядається не тільки як процес розподілу вартості активів, але і як частина фінансової стратегії підприємства. Амортизація дозволяє рівномірно розподілити витрати на активи протягом їх строку використання, що забезпечує правильне відображення витрат у фінансовій звітності. Амортизаційні відрахування можуть бути спрямовані на спеціальні резервні фонди, які використовуються для фінансування майбутніх капітальних витрат. Це забезпечує наявність необхідних коштів для заміни або оновлення активів, коли вони досягають кінця свого строку корисного використання.

Формування амортизаційного фонду є важливою складовою фінансової стратегії підприємства, яка допомагає забезпечити стабільний розвиток і оновлення основних засобів. Розгляд амортизації як джерела капітальних інвестицій, на жаль, має більше теоретичне значення, ніж практичне. Це пояснюється фактичним станом відображення господарських операцій при обліку амортизації, побудованого відповідно до П(С)БО.

В умовах системи обліку, що базується на принципі нарахування, включаючи витрати на амортизацію, єдиним засобом контролю за використанням коштів на відновлення необоротних активів є їх накопичення на окремому рахунку в розмірі нарахованої амортизації.

До початку повномасштабного вторгнення в Україну, спостерігалось зростання інвестицій в основний капітал. Але, в Україні останніми роками спостерігається тенденція до підвищення зношеності основних засобів. Цих ресурсів недостатньо для масштабного оновлення основних засобів промислових підприємств. Для подолання цієї проблеми слід особливо акцентувати увагу на значущості амортизаційних відрахувань та їх ефективному використанні при формуванні інвестиційних ресурсів.

Під час формування амортизаційної політики необхідно враховувати систему різних факторів. Основні фактори, що впливають на обсяг амортизаційних відрахувань, включають: термін корисного використання основних засобів; первісна вартість основних засобів; ліквідаційна вартість; метод нарахування амортизації; моральний знос; інфляційні процеси; податкове законодавство; політика підприємства щодо оновлення основних засобів; ринкова вартість основних засобів. Ці фактори повинні бути ретельно аналізовані та враховані для забезпечення ефективної та адекватної амортизаційної політики підприємства.

Визначення правильного терміну корисного використання є одним з ключових факторів в управлінні амортизацією. Цей термін визначає, скільки часу обладнання або інше майно може бути використане підприємством перед тим, як воно стане застарілим або потребуватиме заміни. Правильне

встановлення цього терміну дозволяє оптимально розподіляти витрати на амортизацію, забезпечуючи ефективне використання активів та максимізацію їхньої вартості. Неправильне визначення строку корисного використання може призвести до недооцінки або переоцінки витрат на амортизацію, що вплине на фінансові показники підприємства.

Проблема визначення терміну корисного використання основних засобів включає економічні аспекти, а не лише технічні. Наприклад, якщо термін служби дуже короткий, то норма амортизації буде високою, що збільшить витрати на відтворення основних засобів та, відповідно, зробить продукцію більш дорогою. З іншого боку, при довготривалому терміні служби, норма амортизації буде нижчою, але триваліше відшкодування зносу може ускладнити використання новітніх технологій, що призведе до збільшення морального знецінення необоротних активів.

Амортизація може бути розглянута як процес цільового накопичення коштів для майбутнього оновлення необоротних активів. Створення і облік амортизаційного фонду, а також правильне його використання, є ключовими елементами цього процесу. Під час нарахування амортизації фактично відбувається повернення в обіг коштів або інших активів, які були витрачені на придбання, виготовлення, поліпшення або отримання як внесок до статутного капіталу основних засобів та нематеріальних активів. Це сприяє збереженню ресурсів підприємства та забезпечує його фінансову стабільність для майбутнього оновлення та розвитку.

Деякі фахівці, практики, управлінці бізнесу вважають, що амортизація може бути розглянута як джерело інвестицій в основні засоби. Однак у сучасних умовах вільної економіки це питання залишається обговорюваним. Справді, тільки прибуткове підприємство має достатні джерела для інвестування та поповнення оборотних коштів. Збиткове підприємство, навіть якщо має амортизаційні нарахування у своїй собівартості, фактично не має вільних оборотних коштів для інвестування.

Отже, це питання вимагає уважного розгляду і залучення різноманітних методів фінансування та управління, щоб забезпечити ефективне використання амортизаційних коштів та забезпечити сталість підприємства незалежно від його фінансового стану.

Однією з особливостей амортизаційних відрахувань є те, що вони включаються до витрат підприємства, але залишаються в обігу підприємства (якщо, теоретично і фактично, підприємство має прибуток). Вдбувається це тому, що витрати на придбання основних засобів були понесені спочатку, коли активи були придбані, і поступово їх вартість повертається власникові або інвесторам у вигляді амортизаційних відрахувань. Амортизаційні відрахування, які включаються до вартості продукції, фактично є частиною компенсації витрат, які були здійснені раніше на придбання необоротних активів. Ця компенсація стає можливою завдяки переходу капіталу з категорії необоротних активів до категорії оборотних активів підприємства. Цей процес розподілу вартості необоротних активів протягом їхнього корисного терміну використання важливий для забезпечення принципу відповідності доходів і витрат у бухгалтерському обліку.

Коли підприємство досягає ефективності і генерує прибуток, виручка розглядається як сукупність двох частин: амортизація і прибуток. Це означає, що окрім прибутку від реалізації продукції, підприємство також отримує кошти від компенсації витрат, пов'язаних зі створенням цієї продукції, через амортизаційні відрахування.

Таким чином, розмір прибутку підприємства дійсно залежить від амортизаційної політики, яку воно обирає. Власник або керівник підприємства має завдання обрати найбільш ефективні методи нарахування амортизації, що відповідають особливостям самого підприємства. Такий вибір допомагає максимізувати прибуток і забезпечує оптимальне використання ресурсів.

Висновки до розділу 1

1. Для достовірного відображення в обліку основних засобів необхідно розуміти визначення основних засобів, оцінку, критерії визнання в обліку і класифікацію. Тому, у першому розділі висвітили ці теоретичні аспекти обліку основних засобів на базі нормативної бази і враховуючи погляди вітчизняних науковців. Розглянули детально класифікацію основних засобів, що є основою достовірного обліку і основою правильного формування фінансової звітності.

2. В Україні регулюють облік основних засобів: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та Податковий кодекс України. Підприємства, які формують фінансову звітність за міжнародними стандартами, використовують для обліку основних засобів Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» та інші стандарти.

3. Дослідили проблемні питання обліку та амортизації основних засобів у сучасних умовах господарювання. Це дозволило виявити кілька ключових аспектів, які потребують уваги практиків і науковців, а саме: розбіжність між визначенням амортизації та функцій, які вона виконує; визначення термінів використання основних засобів; вибір методів амортизації основних засобів та інше.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА БАЗОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Економічна характеристика досліджуваного підприємства

Бакалаврська робота, щодо вивчення проблем обліку та контролю основних засобів, була виконана на виробничому підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад», яке знаходиться в м. Одеса. Юридична адреса: проспект Небесної Сотні, 105, м. Одеса.

За інформацією з офіційного сайту, ТОВ «Телекарт-Прилад» є сучасним виробничим підприємством, яке спеціалізується на виготовленні сучасних цифрових засобів зв'язку для силових структур та продукції для енергетичного сектора офіційна електрона адреса: telecard.odessa.ua [26].

Свою основну діяльність підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» здійснює відповідно до Статуту підприємства, який офіційно зареєстрований і підписаний у присутності нотаріуса (додаток А).

У зареєстрованому Статуті відображені основні види діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад», до яких належать: виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації; виробництво обладнання зв'язку; виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури; оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням (додаток А).

На підставі нормативно-правової бази України, яка включає Конституцію України, Податковий кодекс, Національні стандарти (положення) фінансової звітності та інші нормативні документи Верховної Ради України, Міністерства фінансів України та інших установ, регламентується наказом про облікову політику здійснюється бухгалтерська діяльність і формування фінансової звітності підприємства (додаток В, Г, Д, Е). На підприємстві з урахуванням нормативної бази розроблені і використовуються Наказ з облікової політики (додаток Ж).

Підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» є юридичною особою згідно із законодавством України, у формі товариства з обмеженою відповідальністю, має Статут, самостійний баланс, печатку та розрахунковий рахунок в ООФ АПІБ «Аваль» із кодом ЄДРПОУ: 13881657 [26].

ТОВ «Телекарт-Прилад» засновано та має у своїй структурі чотири основні структури складові частини [20]:

1. Приладобудівний завод – загальною площею = 34500 кв.м., що становить 9 виробничих та адміністративних корпусів, і на якому працюють 650 робітників.

2. Спеціальне конструкторсько-технологічне бюро – це розумовий центр підприємства, тому що саме цей підрозділ займається розробкою і впровадженням у серійне виробництво нових, у т.ч. програмних продуктів підприємства, випробування і сертифікація виробів заводу.

3. Департамент продажу і маркетингу – займається просуванням сучасної продукції підприємства на ринок України та в зарубіжні країни. Цей підрозділ постійно проводить маркетингові дослідження ринку, активно займається реалізацією продукції та організовує рекламні заходи підприємства у мережі інтернету, на європейських заходах профілю підприємства.

4. Сервісний центр – проводить постійне гарантійне та післягарантійне супроводження продукції, робіт із приводу налаштування та ремонтні роботи.

Підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» обладнано сучасним високопродуктивним вітчизняним обладнанням та прогресивним, виробничим устаткуванням виробництва Німеччини, Японії, Франції, Швейцарії, Голландії, США.

Продукція, яку виробляє та реалізує ТОВ «Телекарт-Прилад», відрізняється широким асортиментом і високою якістю, що забезпечує їй конкурентоспроможність на ринку аналогічних товарів. До цієї продукції належать ультракороткохвильові та короткохвильові радіостанції, засоби

дротового зв'язку, радіорелейний зв'язок, супутнє обладнання до цих засобів, а також послуги з побудови локальних мереж.

Продукція ТОВ «Телекарт-Прилад» знаходить свого споживача не лише на території України, але й у ряді інших країн, таких як Білорусь, Молдова, Азербайджан, Казахстан, Болгарія та Латвія. Підприємство має широке коло клієнтів, які охоче придбають його продукцію, що підтверджено численними сертифікатами якості відповідних експертів. Серед основних замовників можна виділити профільні телекомунікаційні оператори, енергопостачальні компанії, промислові підприємства та інших споживачів.

Підприємство зареєстроване у реєстрі системи сертифікації УкрСЕПРО з 2003 року і відповідає ISO 9001:2010, IDT (Certificate №131492). Усю продукцію підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» офіційно сертифікують органи Держстандарту як в Україні, так і в Білорусії. Крім того, ця продукція володіє галузевими сертифікатами, які зареєстровані у Державних реєстрах засобів вимірювання.

У 2004 році ТОВ «Телекарт-Прилад» заснувало випробувальний центр з метою постійного покращення якості своєї продукції. Випробувальна лабораторія піддавалася акредитації в Національному Агентстві акредитації України і отримала високі оцінки якості. Відділ внутрішніх випробувань та відділ метрології стали частинами структури Випробувального центру. Цей центр має необхідну нормативну базу, обладнання для випробувань та стандартні засоби вимірювань для проведення стандартизованих і фірмових тестувань всієї продукції ТОВ «Телекарт-Прилад».

Для виробництва військового обладнання був створений самостійний підрозділ - виробничий комплекс «Акація». Цей комплекс функціонує як замкнуте виробництво зі збірки і регулювання військового обладнання та його модулів. Він має висококваліфікований інженерно-технічний персонал, обладнання для виробництва, засоби контролю якості і надійності виробів.

У таблиці 2.1. ми провели аналіз ключових показників фінансової звітності, на підставі таких форм, як баланс та звіт про прибутки та збитки,

для визначення основних економічних характеристик діяльності ТОВ
«Телекарт-Прилад» (додатки В, Г)

Таблиця 2.1

Динаміка основних економічних показників підприємства з 2019-2023 р.р.

(тис.грн.)

№	Показники	Роки					Відхилення	
		2019	2020	2021	2022	2023	(+,-)	2023 рік у % до 2019 р
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції	379050	438715	495825	618713	998982	+619932	263,5
2	Валовий прибуток (збиток)	160491	107656	50385	88232	188860	+28369	117,7
3	Чистий прибуток (збиток)	81443	59006	5960	31754	105221	+23778	129,2
4	Середньо-облікова чисельність працівників	355	486	487	454	498	+143	140,3
5	Середньо-річна вартість: необоротних активів	16370	24278	34580,5	33434,5	45389,5	+29019,5	277,3
6	- оборотних активів	251957	373594	333078,5	350815	755842	+503885	300,0
7	Коефіцієнт віддачі основних засобів	23,155	18,070	16,60	21,83	27,75	+4,60	119,8
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,504	1,174	1,49	1,760	1,320	-0,18	87,8
9	Продуктивність праці	1067,7	902,7	1018,12	1362,80	2005,99	+938,2	187,9
10	Рентабельність продукції	59,8	110,3	10,16	14,26	18,91	-40,9	x

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

У табл.2.1 ми провели аналіз основних показників ТОВ «Телекарт-Прилад» у динаміці п'яти років діяльності. Період за який проводився аналіз, як раз співпадає із початком пандемії Ковід19 у 2019 році, а потім і з початком військового стану в Україні з 2022 року.

Позитивним моментом є те, що на протязі цих складних умов у світі і в Україні - підприємство є рентабельним на протязі п'яти років. У 2019 році, коли підприємство нарощувало свій економічний потенціал рівень рентабельності складав 59,8%, у 2021 році спостерігався спад, але підприємство залишалося рентабельним. У 2023 році підприємство залишається рентабельним із рівнем рентабельності 19,91%.

Продуктивність праці 2005,99 тис грн.. у 2023 році досягла найвищого рівня у порівнянні із 2019 роком 1067,70 грн і це є показником ефективного використання трудових ресурсів підприємства. Показник продуктивності праці збільшився у 2023 році на 187,9% у порівнянні із 2019 роком.

Коефіцієнт віддачі основних засобів у 2023 році зріс на 119,8% у порівнянні із 2019 роком, що свідчить про ефективне використання основних засобів. Необхідно зазначити, що на 277,3% збільшилася середньорічна вартість необоротних активів підприємства, що є ознакою оновлення засобів виробництва підприємства і введенням нових виробничих потужностей.

Відповідальність за фінансово-господарську діяльність, на досліджуваному підприємстві, покладено на директора та головного бухгалтера. Для ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «Телекарт-Прилад» бухгалтери використовують програму «ІТ-Підприємство». Це система управління підприємством, яка дозволяє вирішувати бізнес-завдання будь-якої складності. Вона забезпечує однаковість всіх інформаційних потоків, гнучкість налаштування бізнес-процесів, простоту впровадження змін, уніфікованість управлінської звітності, а також управління підприємством у режимі реального часу. Всі інформаційні та автоматизовані системи підприємства працюють як єдине ціле. Система «ІТ-Enterprise» відповідає сучасним стандартам управління бізнесом MRPII, MES, APS, ERP.

2.2. Документальне відображення в обліку основних засобів на підприємстві

Для ефективного використання основних засобів критично важливо правильно вести їх облік та вирішувати пов'язані з цим завдання. Одна з ключових проблем полягає у належній організації процесу документування основних засобів, яке має забезпечити точність та достовірність бухгалтерського обліку. Належне ведення бухгалтерського обліку основних засобів гарантує ефективне їх використання, своєчасне відображення та фіксацію будь-яких змін, що відбуваються з ними, а також повне відображення цих змін у фінансових звітах підприємства.

На сьогоднішній день очевидно, що більшість стандартних форм, які затверджені на рівні законодавства, застарілі і потребують оновлення. Проблема полягає в тому, що у бухгалтерському обліку операцій з основними засобами відбулося значне зростання, тимчасом як типові форми первинних документів залишилися без змін.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» встановлює вимоги лише щодо наявності обов'язкових реквізитів у типових формах первинних документів, але не накладає обов'язку використовувати саме ці типові форми. Також у законі не визначено необхідність використання бланків суворої звітності.

Основні засоби є важливою складовою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки вони формують технічну базу і визначають виробничі можливості підприємства. Протягом тривалого періоду часу основні засоби надходять на підприємство і вводяться в експлуатацію, після чого піддаються зношуванню внаслідок використання. Згодом їх можуть піддавати ремонту для відновлення фізичних характеристик, переміщувати всередині підприємства, а також вилучати з експлуатації у зв'язку з недоцільністю подальшого використання.

Одне з ключових завдань обліку основних засобів полягає в забезпеченні повної, точної та достовірної інформації про них. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності стосовно основних засобів, часто не відображає цієї характеристики через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни у ньому. Це дає підставу для подальшого дослідження організації та обліку основних засобів з метою вдосконалення цього процесу.

Процес формування необхідної облікової інформації про основні засоби можна розділити на кілька етапів, кожен з яких включає окремі операції, що відбуваються протягом життєвого циклу об'єкту:

1. Оприбуткування та оформлення первинних документів. Визначення основних засобів та оформлення відповідних первинних документів.
2. Присвоєння інвентарних номерів. Надання об'єктам основних засобів інвентарних номерів для їхньої ідентифікації.
3. Складання інвентарних карток. Створення інвентарних карток для кожного об'єкта основних засобів з відображенням всіх необхідних даних.
4. Збирання та опрацювання даних про участь виробничих процесів. Збір і обробка даних про участь основних засобів у виробничому процесі та нарахування амортизації.
5. Переміщення в межах підприємства. Передача об'єктів основних засобів між матеріально відповідальними особами в межах великого підприємства.
6. Ремонтні роботи. Здійснення поточних та капітальних ремонтів основних засобів.
7. Консервація, оренда та інші операції. Постановка об'єктів на консервацію, передача в оренду або інші операції.
8. Документальне оформлення вибуття. Документальне оформлення вибуття основних засобів у зв'язку з ліквідацією, передачею чи реалізацією.
9. Інвентаризація. Проведення інвентаризації основних засобів для перевірки їхньої наявності та стану.

Бухгалтерський облік основних засобів має забезпечити наступне:

1. Своєчасне відображення подій. Основні засоби повинні бути відображені на рахунках бухгалтерського обліку з урахуванням оцінки, переоцінки та надходження. Також важливо відстежувати їх внутрішнє переміщення, вибуття та інші події, такі як реалізація, ліквідація чи псування.
2. Нарахування амортизації. Облік має відображати нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх знос від початку корисного використання.
3. Витрати на підтримання та ремонт. Визначення витрат, пов'язаних з технічним обслуговуванням, ремонтом і поліпшенням основних засобів, щоб забезпечити їхнє нормальне функціонування.
4. Фінансові результати. Визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів.
5. Інформація для звітності. Забезпечення інформацією для складання звітності про основні засоби та капітальні інвестиції, що включає в себе різноманітні фінансові та економічні показники.

Документальне оформлення операцій з основними засобами є ключовим етапом у їх обліку. Первинні документи мають містити повну і достовірну інформацію, що описує основний засіб, і служити підставою для відображення цих операцій у бухгалтерському обліку. Водночас вони повинні мати юридичну силу для підтвердження факту наявності об'єктів та проведення з ними різноманітних операцій. Надходження, внутрішнє переміщення, списання, ліквідація, реалізація та інші операції з основними засобами оформляють відповідними первинними документами, перелік яких був затверджений наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» (табл. 2.2).

Перевірка на практиці порядку заповнення цих документів показує, що в основному підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» дотримується встановлених правил, проте інколи виникають затримки в їх своєчасному заповненні.

Таблиця 2. 2

Перелік первинних документів для оформлення руху основних засобів
у ТОВ «Телекарт-Прилад»

№ з/п	Назва форми	Призначення
1	2	3
1	ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (додаток К)	Документування прийняття до складу основних засобів окремих об'єктів, щоб відображати їхній введення в експлуатацію. Оформлення внутрішнього переміщення основних засобів між різними підрозділами підприємства. Зарахування основних засобів зі складу (з запасу) в експлуатацію. Документування передачі основних засобів іншому підприємству, що включає їх виключення зі складу.
2	ОЗ-2 «Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (додаток Л)	Оформлення приймання-здачі основних засобів після ремонту, реконструкції або модернізації. Внесення необхідних змін до технічного паспорта відповідного об'єкта основних засобів, що відображають характеристики, пов'язані з капітальним ремонтом, реконструкцією або модернізацією.
3	ОЗ-3 «Акт списання основних засобів» (додаток М)	Оформлення вибуття основних засобів (за винятком автотранспортних засобів) під час їх повного або часткового списання.
4	ОЗ-4 «Акт списання автотранспортних засобів» (додаток Н)	Застосовується для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.
5	ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	Застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки та пуску будівельних машин та наступного їх демонтажу і передачі машинопрокатній базі.
6	ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» (додаток П)	Для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що були введені в експлуатацію протягом одного календарного місяця та мають однакове виробничо-господарське призначення, технічні характеристики та вартість. Кожен об'єкт або група об'єктів основних засобів має відповідну інвентарну картку, яка ведеться в бухгалтерії. У разі групового обліку інформація у картці заповнюється шляхом позиційного внесення окремих об'єктів основних засобів.

Продовження таблиці 2.2

1	2	3
7	ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів»	Використовують для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів. Опис складається в одному примірнику бухгалтерією в цілях контролю за зберіганням інвентарних карток.
8	ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів» (додаток Р)	Заповнюють для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах при ручній обробці облікової документації. Картки складають на підставі даних інвентарних карток відповідних груп (видів) основних засобів та звіряється з даними синтетичного обліку основних засобів.
9	ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» (додаток С)	Ці картки ведуть для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально відповідальних особах.
10	ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)»	За допомогою цієї відомості на підприємстві визначають суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.
11	ОЗ-16 «Розрахунок амортизації автотранспорту»	За допомогою цієї відомості на підприємстві визначають суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці по автотранспорту.

Джерело: складено автором за даними первинних документів ТОВ «Телекарт-Прилад»

У ТОВ «Телекарт-Прилад» діє комісія, затверджена керівником підприємства, з оприбуткування та списання необоротних активів. Всі документи погоджуються із відповідними відділами підприємства і матеріально-відповідальними особами підписуються усі документи. Первинні документи, після їх заповнення і підписані є підставою для здійснення господарських операцій і ведення аналітичного обліку.

До цих первинних документів відносять: інвентарну картку обліку основних засобів (форма ОЗ-6) (додаток П), опис інвентарних карток (форма ОЗ-7), картка обліку переміщення основних засобів (форма ОЗ-8) (додаток Р), інвентарний список основних засобів (форма ОЗ-9) (додаток С). З метою

контроля обліку і руху основних засобів всім об'єктам на підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад» надають інвентарний номер.

Для формування інформації про наявність і рух основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» використовуються інвентарна картка обліку руху основних засобів (форма ОЗ-6) (додаток П) та опис інвентарних карток з обліку основних засобів (форма ОЗ-7). Ці документи дозволяють створювати інформацію відповідно до вимог синтетичного обліку основних засобів у розрізі субрахунків. Об'єкт основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» припиняє розцінюватись активом і списується з балансу у випадках реалізації, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, псування або інших причин, що роблять його невідповідним критеріям визнання активу. У таких випадках комісія складає Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3) (додаток М). Для вибуття автотранспортних засобів складається Акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4) (додаток Н).

Важливим аспектом в організації контролю за використанням основних засобів є проведення інвентаризації. У ТОВ «Телекарт-Прилад» вона здійснюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 року [21]. Інвентаризація основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» проводиться не раніше 1 жовтня поточного року. Інвентаризацію земельних ділянок, будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів здійснюють один раз на три роки. Перед початком інвентаризації перевіряють наявність і стан реєстрів обліку (карток, книг, описів тощо), технічних паспортів та іншої технічної документації, а також первинних документів на основні засоби, що прийняті чи здані в оренду, на зберігання або тимчасове користування. Під час інвентаризації комісія обов'язково перевіряє відповідність технічної документації, записує в описи повні найменування об'єктів та їхні інвентарні номери. Результати інвентаризації основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» оформлюють за допомогою Інвентаризаційного опису основних засобів і нематеріальних активів і

Звіряльної відомості результатів інвентаризації основних засобів і нематеріальних активів.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» при виявленні об'єктів, що не перебувають на обліку, комісія повинна включити їх до опису за їхніми технічними характеристиками. На основні засоби, які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, а також на ті, що знаходяться на консервації, складається окремий опис із зазначенням часу введення в експлуатацію та причин, що призвели ці об'єкти до стану непридатності. Отримані відомості підлягають обробці, при якій виявляють результати інвентаризації і відображають їх у обліку. Сума різниці між балансовою вартістю основних засобів і сумою нестачі, яку має бути віднесено на винну особу, розраховується відповідно до Порядку оцінки збитку від розкрадання, нестачі, знищення матеріальних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 року №116 [31]. Кореспонденція рахунків у ТОВ «Телекарт-Прилад» для відображення цієї операції в обліку має бути наступною: дебет рахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» – кредит рахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Отже, у ТОВ «Телекарт-Прилад» всі етапи життєвого циклу об'єктів основних засобів, оформлені відповідними первинними документами і відображаються в бухгалтерському обліку, де вони узагальнюються в синтетичних регістрах.

2.3. Практика обліку основних засобів в бухгалтерії підприємства

Одним із важливих факторів, що впливають на результати діяльності кожного підприємства, є наявність основних засобів, без яких неможливе виробництво продукції (товарів, послуг). Від правильності організації обліку основних засобів залежить ефективність їх подальшого використання на підприємстві.

Розглядаючи ТОВ «Телекарт-Прилад» як виробниче підприємство, важливо визначити, що його успішна діяльність залежить від ефективного використання основних засобів. Основні засоби на цьому підприємстві включають в себе виробничі цехи з активним устаткуванням, будівлі та споруди, машини та прилади, а також інші об'єкти, що використовуються у виробничому процесі. Організація обліку цих засобів є актуальною та критично важливою для забезпечення ефективності та контролю над ресурсами підприємства.

Перехід до ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами може мати деякі переваги для ТОВ «Телекарт-Прилад». Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) забезпечують більшу прозорість та порівняльну зрозумілість для інвесторів, кредиторів і інших зацікавлених сторін. Вони також можуть полегшити доступ до міжнародного капіталу та підвищити довіру до фінансової звітності підприємства. Проте перехід до МСФЗ може вимагати значних зусиль та ресурсів для підготовки персоналу, впровадження нових систем обліку та зміни процесів роботи бухгалтерії. Також варто враховувати, що МСФЗ можуть мати інші вимоги та правила, які відрізняються від внутрішніх стандартів бухгалтерського обліку.

Автоматизація обліку основних засобів є важливим кроком для підприємства, особливо коли йдеться про велику кількість таких об'єктів необоротних активів, як у ТОВ «Телекарт-Прилад». Встановлене програмне забезпечення «IT-Enterprise» дозволяє підприємству значно полегшити і оптимізувати процес обліку та контролю за необоротними активами.

Ця система дозволяє керівництву та користувачам отримувати повну та достовірну інформацію про стан виробничого процесу і фінансової діяльності, що є критичним для прийняття обґрунтованих рішень. Оперативний контроль фінансового стану підприємства та можливість управління витратами виробництва дозволяють ефективно керувати ресурсами та підвищувати ефективність діяльності.

Крім того, система «IT-Enterprise» допомагає формалізувати та контролювати всі бізнес-процеси підприємства, що сприяє підвищенню координації та оперативності в діяльності служб і підрозділів. Впровадження сучасних стандартів управління виробництвом також дозволяє підприємству відповідати сучасним стандартам управління ресурсами та оптимізувати виробничі процеси.

Використання синтетичного рахунку 10 «Основні засоби» у бухгалтерській програмі, разом із відповідними субрахунками другого і третього порядку, для узагальнення та обліку інформації про рух та наявність основних засобів є раціональним підходом для ТОВ «Телекарт-Прилад». Цей метод дозволяє систематизувати облік основних засобів з урахуванням їхньої специфіки та різноманітності, що є важливим для забезпечення точності та повноти обліку. Отже, використання синтетичного рахунку 10 разом із деталізованим переліком субрахунків є ефективним методом обліку основних засобів і відповідає вимогам деталізації обліку на підприємстві.

Основні завдання з організації обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад», визначені в наказі про облікову політику, включають:

1. Створення системи обліку, а саме розробка і впровадження системи обліку основних засобів, яка відповідає вимогам законодавства та стандартам бухгалтерського обліку, а також внутрішнім потребам підприємства.

2. Визначення процедур обліку, тобто встановлення чітких процедур і правил обліку основних засобів, включаючи порядок їх зарахування, списання, переміщення, оцінки, а також проведення інвентаризації.

3. Формування документальної бази, що включає в себе забезпечення належного документування всіх операцій з основними засобами, включаючи укладення договорів, актів, накладних тощо, що становить підставу для обліку в системі бухгалтерського обліку.

4. Впровадження контролю, що є запровадженням системи контролю за обліком основних засобів для запобігання помилок, втрат і зловживань, а також для виявлення та вирішення невідповідностей.

5. Забезпечення достовірності та актуальності інформації про основні засоби, яка використовується для прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності.

6. Підготовка фінансової звітності, а саме: складання звітності про стан та рух основних засобів відповідно до вимог законодавства та стандартів бухгалтерського обліку.

7. Навчання персоналу бухгалтерії підприємства. Проведення навчання та підвищення кваліфікації персоналу, відповідального за облік основних засобів, з метою забезпечення правильного застосування облікових процедур і використання програмного забезпечення. А, також ознайомлення матеріально-відповідальних осіб підприємства із вимогами обліку основних засобів на місцях зберігання об'єктів.

Ці завдання спрямовані на створення ефективної та надійної системи обліку основних засобів, яка допоможе підприємству забезпечити контроль, збереження та оптимізацію використання цінних активів.

У процесі ведення обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» виявлені певні проблеми, які мають негативний вплив на ефективність управління підприємством в цілому. Ці проблеми стосуються організаційних, технологічних та документальних аспектів, тому рекомендується керівному персоналу ТОВ «Телекарт-Прилад» приділити увагу поліпшенню процесу первинного обліку та оптимізації форми первинної документації.

Ми вважаємо, що було б корисно вдосконалити окремі форми первинних документів і реєстри аналітичного обліку основних засобів, додавши додаткові показники. Це дозволить підвищити рівень інформативності і достовірності цих документів, збільшити контроль над ефективністю проведених операцій і зменшити обсяг ручних облікових робіт.

Слід зазначити, що існуючі форми первинної документації для обліку основних засобів та інвентаризаційні описи мають дублюючий зміст. Це є загальною проблемою не лише окремого підприємства, а всього вітчизняного обліку основних засобів. Порівнюючи форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку

основних засобів» та ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» з ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», можна зазначити, що вони майже ідентичні, за винятком інформації про висновок приймальної комісії та підписів її членів. Проте процес складання акта та виписування інвентарних карток свідчить про позитивний результат роботи комісії, оскільки якщо об'єкт не відповідає технічним умовам, інвентарна карта не складається. Тому, додавання підписів членів комісії до інвентарної карти дозволить значно скоротити час складання Акту внутрішнього переміщення основних засобів.

Розширення інвентарної картки за допомогою підписів комісії, яка впроваджує основні засоби після ремонту, реконструкції або модернізації, а також додавання граfi для відображення змін після цих операцій, дозволяє зменшити обсяг форми ОЗ-3. Крім того, основна облікова інформація про наявність, рух, капітальний ремонт та інші операції щодо основних засобів фіксується в різних спеціалізованих реєстрах, які мають однакові реквізити. Це ускладнює якісне ведення обліку, підвищує складність обробки та відображення інформації, та виникають проблеми з формуванням документообігу та забезпеченням необхідними бланками для ТОВ «Телекарт-Прилад».

Висновки до розділу 2

У другому розділі бакалаврської роботи ми дослідили практику обліку основних засобів на підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад» і зробили такі висновки:

1. ТОВ «Телекарт-Прилад» займається виробництвом та реалізацією різноманітної техніки та обладнання для різних сфер економіки: енергетичний сектор, помисловість та інші галузі.. Продукція, яку виробляє та реалізує ТОВ «Телекарт-Прилад», відрізняється широким асортиментом і

високою якістю, що забезпечує їй конкурентоспроможність на ринку аналогічних товарів.

Позитивним моментом є те, що на протязі цих складних умов у світі і в Україні - підприємство є рентабельним на протязі п'яти років. У 2019 році, коли підприємство нарощувало свій економічний потенціал рівень рентабельності складав 59,8%, у 2021 році спостерігався спад, але підприємство залишалося рентабельним. У 2023 році підприємство залишається рентабельним із рівнем рентабельності 19,91%.

Продуктивність праці 2005,99 тис грн.. у 2023 році досягла найвищого рівня у порівнянні із 2019 роком 1067,70 грн і це є показником ефективного використання трудових ресурсів підприємства. Показник продуктивності праці збільшився у 2023 році на 187,9% у порівнянні із 2019 роком.

Коефіцієнт віддачі основних засобів у 2023 році зріс на 119,8% у порівнянні із 2019 роком, що свідчить про ефективне використання основних засобів. Необхідно зазначити, що на 277,3% збільшилася середньорічна вартість необоротних активів підприємства, що є ознакою оновлення засобів виробництва підприємства і введенням нових виробничих потужностей.

2. Бухгалтерський облік на підприємстві автоматизований, використовують програмне забезпечення «ІТ-Підприємство». Це єдина вітчизняна система, орієнтована на комплексну автоматизацію підприємства. За допомогою бухгалтерської програми, у ТОВ «Телекарт-Прилад» налаштований план рахунків бухгалтерського обліку, згідно із вимогами деталізації обліку. Організація обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» відбувається відповідно до облікової політики підприємства.

РОЗДІЛ 3 ПРАКТИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Особливості контролю основних засобів на підприємстві

Багато компаній у всьому світі стикаються з неефективним використанням різних ресурсів - людських, фінансових, матеріальних, а також з нестачею інформації, необхідної для прийняття правильних рішень, ненавмисним і навмисним спотворенням звітності, та прямим шахрайством з боку персоналу і керівників. Цих проблем можна уникнути, створивши всередині компаній ефективну систему внутрішнього контролю. Така система стане основним джерелом інформації для управління підприємством і забезпечить достовірність даних щодо ефективності та раціональності використання ресурсів підприємства.

Сьогодні в Україні спостерігається недооцінка ролі внутрішньогосподарського контролю в діяльності підприємств. Через це власники та керівники підприємств втрачають доступ до якісної інформації щодо рівня забезпеченості та ефективності використання основних засобів.

Внутрішньогосподарський контроль – це сукупність методів і процедур, які використовуються суб'єктами контролю для організації та ефективного ведення господарської діяльності підприємства. Це досягається шляхом своєчасного виявлення недоліків і помилок у господарюванні та усунення причин їх виникнення. Метою внутрішньогосподарського контролю є оцінка подій і фактів господарської діяльності з точки зору економічної ефективності та законності, а також забезпечення достовірності даних в процесі господарської діяльності.

В широкому розумінні слово «контроль» означає: перевірку відповідності об'єкта встановленим вимогам; моніторинг та облік діяльності, здійснення нагляду; установу або організацію, що виконує функції нагляду чи перевірки; осіб, відповідальних за проведення перевірок.

Теоретичні та практичні засади внутрішнього контролю досліджені в наукових роботах: Ф. Ф. Бутинця [4], В. Ф. Максимової [20], О. В., Михайлюк і Н. Й. Радіонова [34], І. В. Кононов і А.О. Бакум [15] та інші.

Для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації виробництва, планування, програмування та вирішення інших питань, таких як підвищення ефективності використання майна підприємства, особливо важливо мати змістовну (інтерпретовану) інформацію, що є результатом контрольно-аудиторської діяльності на підприємстві. Контроль, як відомо, є невід'ємною функцією управління будь-якою складною системою. Він дозволяє визначити, наскільки діяльність підрозділів на всіх рівнях відповідає встановленим регламентам і завданням, а також оцінити її ефективність. У процесі контролю збирається та аналізується вся інформація про діяльність підприємства, встановлюючи правильність і законність господарських операцій.

Роль контролю полягає в тому, що він спрямований на виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та виявлення фактів порушень. Усі види контролю, безсумнівно, взаємопов'язані, і їх здійснення є обов'язковою умовою ефективного управління підприємством. У комплексі вони забезпечують підприємству зниження ризику фінансової діяльності та мінімізацію помилок у бухгалтерському обліку. Щодо внутрішньогосподарського контролю, то в широкому розумінні це безперервно діюча функція управління на підприємстві. Він є системою постійних спостережень за ефективністю діяльності, збереженням і раціональним використанням ресурсів у процесі господарської діяльності кожного підприємства.

Внутрішньогосподарський контроль зосереджується на перевірці правильності методик ведення фінансово-господарських операцій відповідно до прийнятих на підприємстві правил та процедур. Це дозволяє забезпечити узгодженість та порівнюваність сформованої інформаційної бази на підприємстві. Внутрішньогосподарський контроль як технологічних, так і облікових та інших методик ведення фінансово-господарської діяльності

дозволяє реалізувати принципи плановості, комплексності та раціональності господарювання. Одночасно здійснюється перевірка дотримання норм витрат, що забезпечує раціональне використання ресурсів підприємства в господарському процесі, зменшення нераціональних витрат та виявлення і використання прихованих резервів у виробничих та інших процесах діяльності на підприємстві.

Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємстві є:

1. Визначення правильності та точності обліку основних засобів у відповідності до встановлених нормативів та процедур.
2. Виявлення та усунення можливих недоліків у системі обліку та контролю за основними засобами.
3. Забезпечення відповідності використання основних засобів законодавчим вимогам та внутрішнім положенням підприємства.
4. Забезпечення ефективного використання основних засобів та їхнього своєчасного технічного обслуговування та ремонту.
5. Моніторинг та аналіз витрат на утримання, експлуатацію та модернізацію основних засобів з метою їхньої оптимізації.

Метою внутрішньогосподарського контролю операцій з основними засобами на підприємстві є:

1. Визначення достовірності бухгалтерських даних та звітності, що стосуються наявності, стану і руху основних засобів.
2. Забезпечення збереження основних засобів у належному стані та їхнього ефективного використання.
3. Виявлення та усунення можливих недоліків у системі обліку та контролю за основними засобами.
4. Гарантування відповідності операцій з основними засобами законодавчим та внутрішнім вимогам підприємства.

5. Забезпечення ефективного використання ресурсів підприємства та мінімізація ризиків втрати або нераціонального використання основних засобів.

Зважаючи на важливість контролю операцій з використання основних засобів, можна виділити такі ключові складові, що забезпечують його ефективну роботу: об'єкти, що перебувають під контролем; особи або структури, які здійснюють контроль; джерела інформації, що використовуються для здійснення контролю; а також методи та прийоми, що застосовуються для забезпечення ефективності контрольного процесу.

Об'єкти внутрішньогосподарського контролю основних засобів включають такі аспекти: збереження власних і орендованих основних засобів; стан техніко-експлуатаційної дисципліни під час операцій з основними засобами; стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з придбання, руху та використання основних засобів.

При організації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві важливо враховувати наступні аспекти щодо суб'єкта контролю:

1. Суб'єкт контролю повинен мати право та повноваження на проведення контрольних заходів.

2. Контролер повинен мати відповідну кваліфікацію та знання, необхідні для ефективного проведення контрольних процедур.

3. Обов'язки контролера щодо проведення контрольних заходів мають бути чітко визначені в документації, яка встановлює його відповідальність за результати контролю.

У випадку, якщо контролер виконує інші функції, відмінні від контрольних, об'єкти контролю повинні відображати сферу його діяльності та відповідати його компетенції.

Основними джерелами інформації для проведення контролю основних засобів можуть бути:

1. Бухгалтерська звітність та облікова документація, яка містить інформацію про придбання, використання та стан основних засобів.

2. Технічна документація, включаючи акти приймання-передачі, гарантійні документи, сертифікати якості тощо.

3. Інвентаризаційні описи та акти, що фіксують фактичний стан та кількість основних засобів.

4. Звіти і протоколи технічних оглядів та обстежень, які відображають технічний стан та потребу в обслуговуванні або ремонті.

5. Внутрішні документи та інструкції, які встановлюють процедури та правила використання, обслуговування та ремонту основних засобів.

Ці джерела дозволяють отримати повну та достовірну інформацію про основні засоби та їх управління для проведення ефективного контролю.

Основними джерелами інформації для проведення контролю основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» є: інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів; Акти прийому-передачі; Акти на списання; Картки (книжки, відомості) інвентарного обліку; розрахунки нарахування амортизації; записи в облікових регістрах за рахунками: 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції»; Журнал 4; Відомість аналітичного обліку № 4.1.; Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5). Ці джерела забезпечують необхідну інформацію для ефективного контролю за станом, рухом і використанням основних засобів на підприємстві (Додатки В-Ш).

В сучасних умовах внутрішній контроль має бути присутнім на всіх рівнях управління, здійснюватися постійно та охоплювати всі організаційні структури підприємства. У ТОВ «Телекарт-Прилад» внутрішній контроль основних засобів проводиться головним бухгалтером, оскільки спеціалізований відділ внутрішнього контролю на підприємстві не створений. Відмінною рисою внутрішнього контролю є те, що його здійснюють співробітники самого підприємства. Основною перевагою системи внутрішнього контролю є

процедури, спрямовані на запобігання, виявлення та виправлення помилок і відхилень від норм, які можуть виникнути у фінансових звітах.

Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю основних засобів є надання власнику або керівництву підприємства достовірної інформації щодо наявності, стану та руху основних засобів, забезпечення їх збереження та ефективного використання, а також дотримання законності та документальної обґрунтованості операцій, пов'язаних з рухом основних засобів. Для належного виконання цих завдань необхідно мати достатню і відповідну інформацію, тому важливо чітко визначити джерела отримання цієї інформації.

Джерела отримання такої інформації включають:

1. Наказ про облікову політику підприємства.
2. Первинні документи з обліку основних засобів (накладні, інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації, акти списання основних засобів, накази про ремонт основних засобів, розрахунки нарахування амортизації тощо).
3. Облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку основних засобів.
4. Звітність підприємства, така як баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про власний капітал, примітки до річної фінансової звітності.
5. Акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю.

Під час бакалаврського дослідження ми здійснили внутрішній контроль обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад». Результати відображені у додатках. На основі проведених досліджень та узагальнень ми встановили, що в процесі контролю основних засобів підприємства можна виокремити такі основні прийоми та методи контролю: прийоми документального контролю, прийоми фактичного контролю, та розрахунково-аналітичні методи контролю.

1. Після вивчення особливостей функціонування ТОВ «Телекарт-Прилад», детального ознайомлення з нормативно-правовою базою, що стосується бухгалтерського обліку, контролю та регулювання його діяльності, а також докладного аналізу наказу щодо облікової політики компанії, ми перейшли до етапу проведення документального контролю.

2. Під час проведення документального контролю ми аналізували документацію, що стосується надходження основних засобів до ТОВ «Телекарт-Прилад». Ми перевірили правильність визначення первинної вартості шляхом аналізу договорів купівлі-продажу, накладних, супровідних документів та актів прийому-передачі основних засобів. Також ми переконалися у правильності віднесення активів підприємства до основних засобів, їх розподілі за видами та встановленні критеріїв інвестиційної нерухомості. Було детально перевірено документи, що підтверджують право власності на об'єкти основних засобів ТОВ «Телекарт-Прилад», а також документи, що відображають їх рух та списання.

3. При проведенні прийомів фактичного контролю, основний метод внутрішнього контролю основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» - це інвентаризація. Цей процес дозволяє виявити фактичну наявність основних засобів, перевірити їх узгодженість з даними бухгалтерського обліку та встановити будь-які розбіжності. Крім того, під час інвентаризації здійснюється оцінка умов експлуатації та відповідність правилам утримання основних засобів. Під час внутрішнього контролю ми акцентували увагу на тих основних засобах, які вже не використовуються, втратили свою придатність для експлуатації або не підлягають відновленню. Залежно від їх стану, вони можуть бути продані або списані з обліку.

Під час інвентаризації також виявляються помилки, що можуть виникнути як під час заповнення первинних документів, так і при відображенні їх у облікових записах. Крім того, в ході інвентаризації можна виявити випадки невідповідальності матеріально-відповідальних осіб або інших працівників. Отримана інформація після інвентаризації дозволяє керівництву ТОВ

"Телекарт-Прилад" отримати більш чітке уявлення про стан основних засобів та вчасно реагувати на будь-які відхилення або порушення. На основі цієї інформації розробляються пропозиції щодо врегулювання будь-яких розбіжностей, а також здійснюється вдосконалення умов обліку та контрольних заходів на підприємстві.

З використанням розрахунково-аналітичних методів контролю у ТОВ «Телекарт-Прилад» ми перевірили точність розрахунків окремих показників згідно з установленою методикою (додатки Ш-Б1).

Основним прийомом цього методу є проведення процедури перерахунку. Перерахунок полягає у перевірці арифметичної правильності документів або записів. Використовуючи цей прийом контролю для основних засобів, ми перевірили правильність розрахунку сум амортизаційних відрахувань, повторно перевірили оцінку основних засобів, нарахування амортизації, списання, а також перевірили точність визначення первісної вартості об'єктів основних засобів.

Під час внутрішнього контролю операцій з основними засобами у ТОВ «Телекарт-Прилад» були виявлені наступні порушення:

1. Не вчасно здійснено облік приладу для виробничого цеху підприємства.
2. Реконструкція складу готової продукції відображена як поточний ремонт у обліку.
3. Неправильна відповідність рахунків при відображенні операцій з основними засобами.

Відсутність підпису однієї особи з інвентаризаційної комісії під час проведення інвентаризації об'єктів основних засобів у 2023 році. Усі виявлені недоліки були виправлені бухгалтером, відповідальним за облік необоротних активів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Для оптимізації збереження та використання основних засобів, а також з метою поліпшення системи обліку цих активів, ми рекомендуємо керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» наступне:

1. Покращити методику обліку надходження основних засобів у системі аналітичних рахунків, що спростить бухгалтерські записи та контроль.
2. Посилити контроль за вчасністю реєстрації надходження і вибуття основних засобів у обліку.
3. Застосовувати декілька методів нарахування зносу основних засобів (прямолінійний та виробничий) та внести відповідні зміни до наказу про облікову політику, формуючи ефективну амортизаційну стратегію щодо використання накопичених амортизаційних коштів.
4. Покращити методику обліку витрат на ремонт основних засобів для підвищення ефективності управління витратами.

3.2. Економічний аналіз стану і ефективності використання основних засобів на підприємстві

Кожне підприємство під час своєї діяльності взаємодіє з контрагентами, що впливає на його грошові потоки, формування активів та джерела фінансування, а також визначає рівень ліквідності й платоспроможності підприємства. Платоспроможність компанії значно впливає на її платіжну дисципліну, перспективи співпраці з постачальниками та кредиторами, а також на безперебійність виробничо-господарських процесів. Важливо оцінювати ключові фактори, які формують платоспроможність підприємства, щоб визначити напрями для прийняття управлінських рішень і забезпечити дотримання платіжної дисципліни.

У таблиці 3.1 розраховані основні показники ліквідності балансу ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2021-2023 роки.

За результатами показників, розрахованих у табл. 3.1 видно, що підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» платоспроможне. Всі показники платоспроможності у 2023 році збільшилися у порівнянні із 2021 роком.

Збільшилася здатність підприємства швидко погашати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних грошей. Про це свідчить зростання показника абсолютної ліквідності на +0,23.

Таблиця 3.1

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад»

(тис.грн.)

№	Показники	на кінець 2021 р.	на кінець 2022 р	на кінець 2023 р	Відхилення (+, -)
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($\geq 0,2-0,25$)	0,07	0,07	0,29	+0,23
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності ($\geq 0,8-1$)	0,34	0,36	0,52	+0,18
3	Коефіцієнт загальної ліквідності (≥ 2)	0,96	0,97	1,09	+0,13

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

Поступове зростання коефіцієнта швидкої ліквідності у 2023 році на +0,18 у порівнянні з 2021 роком вказує на те, що ТОВ «Телекарт-Прилад» має достатньо ресурсів для погашення своїх зобов'язань.

ТОВ «Телекарт-Прилад» на протязі цих трьох років має достатньо оборотних активів, щоб покрити поточні зобов'язання, про це свідчить показник загальної ліквідності, який у 2023 році збільшився на +0,13 у порівнянні із 2021 роком.

Загалом, аналіз показників платоспроможності демонструє, що ТОВ «Телекарт-Прилад» знаходиться у стабільному фінансовому стані та здатне своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Однак, можливо, є простір для подальшого покращення ліквідності компанії для забезпечення більшої фінансової стабільності і гнучкості.

Важливим показником фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Вона визначається здатністю підприємства витримувати економічні

труднощі та негативні впливи зовнішніх факторів, забезпечуючи при цьому стабільну та ефективну фінансову діяльність.

У таблиці 3.2 ми проаналізували динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Телекарт-Прилад».

Таблиця 3.2

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Телекарт-Прилад»

за 2021-2023 роки

(тис.грн.)

№	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Зміни
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,26	0,09	0,13	-0,13
2	Коефіцієнт фінансової залежності	3,84	11,09	7,60	+3,76
3	Коефіцієнт фінансового ризику	2,84	10,09	6,60	+3,76
4	Коефіцієнт мобільності	7,31	14,02	18,07	+10,76
5	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,32	0,09	0,36	+0,04

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

За даними табл. 3.2 можна зробити висновок, що у 2023 році у порівнянні із 2021 роком коефіцієнт автономії підприємства знизився на -0,13 пунктів. Показник автономії у 2023 році складає 13% при рекомендованому значенні 50%. Ми передбачаємо, що фінансування діяльності відбувається за рахунок залучених коштів. І це підтверджує значення коефіцієнта фінансової залежності, який збільшився майже у 2 рази у 2023 році (7,60) у порівнянні із 2021 роком (3,84).

Позитивною тенденцією є поступове зростання коефіцієнту мобільності з 7,31 у 2021 році до 18,07 у 2023 році, на +10,76 пунктів. Це свідчить про ріст питомої ваги оборотних активів у складі майна підприємства. Несвоєчасний

розрахунок за придбані оборотні активи збільшує коефіцієнт мобільності і одночасно збільшує фінансову залежність від кредиторів.

На нашу думку, основні завдання аналізу основних засобів це: оцінка забезпеченості підприємства основними засобами; визначення складу та структури основних засобів, ступень їх оновлення та вибуття; визначення рівня фондівддачі та її динаміки; вивчення впливу змін у розмірах основних засобів і фондівддачі на обсяг робіт; визначення шляхів зниження витрат на утримання та експлуатацію обладнання; розробка заходів для поліпшення використання активної частини основних засобів.

ТОВ «Телекарт-Прилад» має значну кількість власних основних засобів, які займають вагому частку у структурі активів підприємства. До основних засобів підприємства належать:

1.Приміщення заводоуправління - адміністративна будівля, де знаходиться керівництво та основний адміністративний персонал підприємства.

2. Склади для зберігання готової продукції - це приміщення, де зберігається продукція, готова до реалізації. Ці склади забезпечують належні умови для збереження якості та цілісності товарів.

3. Транспортні засоби для доставки товару, а саме: автомобілі, які використовуються для доставки продукції до клієнтів. Це важливий елемент логістичної системи підприємства.

4. Транспортні засоби керівництва підприємства: Автомобілі, що використовуються керівництвом для службових цілей.

5. Офісні меблі та техніка до неї відносять: столи, стільці, шафи, а також комп'ютери, принтери, сканери та інше офісне обладнання, яке забезпечує ефективну роботу адміністративного персоналу.

Важливо зазначити, що підприємство не використовує орендовані основні засоби, а лише власні, що свідчить про значний рівень матеріально-технічного забезпечення та фінансової стабільності.

Таблиця 3.3

Аналіз наявності і руху основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад»

(тис.грн.)

№	Основні засоби	Наявність на початок року		Поступило ОЗ		Вибуло ОЗ		Наявність на кінець року	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2021 рік									
1	Всього основних засобів, тис.грн.	81444	100	11803	100	-	-	93247	100
2	в т.р.: основні засоби основного виду діяльності	69227	85	11803	100	-	-	81030	86,9
3	Невиробничі основні засоби	12217	15	-	-	-	-	12217	13,1
2022 рік									
4	Всього основних засобів, тис.грн.	93247	100	2257	100		100	95504	100
5	в т.р.: основні засоби основного виду діяльності	81030	86,9	2257	100		100	83287	87,2
6	Невиробничі основні засоби	12217	13,1		-	-	-	12217	12,8
2023 рік									
7	Всього основних засобів, тис.грн.	95504	100	33607	100		-	129111	100
8	в т.р.: основні засоби основного виду діяльності	83287	87,2	33607	100			116894	90,5
9	Невиробничі основні засоби	12217	12,8	-	-			12217	9,5

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

У таблиці 3.3 ми бачимо, що найбільшу частку у структурі основних засобів 86,9% (2021 р); 87,2% (2022 р.); 90,5% (2023 р.) становлять основні засоби основного виду діяльності. Відповідно невикористані основні засоби у ТОВ «Телекарт-Прилад» становлять 13,1% (2021 р.); 12,8% (2022 р.); 9,5% (2023 р.).

У таблиці 3.4 проаналізуємо стан основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Таблиця 3.4

Аналіз стану основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад»

№	Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Зміна (+,-)
1	2	3	4	5	6
1.	Первісна вартість ОЗ, тис. грн	93247	95504	129111	+35864
2.	Знос, тис. грн	61663	70401	82226	+20563
3.	Залишкова вартість ОЗ, тис грн	31584	25103	46885	+15301
4.	Коефіцієнт придатності	0,34	0,26	0,37	+0,03
5.	Коефіцієнт зносу	0,66	0,74	0,63	-0,03
6.	Коефіцієнт надходження	0,144	0,024	0,350	+0,206

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

Аналіз показників табл.3.4 показує, що у 2023 році відбулося суттєве оновлення основних засобів за рахунок надходження нового обліднення, коефіцієнт надходження збільшився на 0,206 у порівнянні із 2021 роком. Коефіцієнт надходження позначає частку введених основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

Позитивним є той факт, що на підприємстві відбувається оновлення основних засобів і одночасно зменшення коефіцієнту зносу на -0,03 у 2023 (0,63) році у порівнянні із 2021 роком (0,66).

Ефективність використання основних засобів є ключовим показником діяльності підприємства і визначається співвідношенням отриманих фінансових результатів та використаних для досягнення цих результатів основних засобів.

Ось основні показники, які характеризують ефективність використання основних засобів:

1. Темпи зростання випуску продукції і темпи зростання вартості основних засобів. Порівняння темпів зростання випуску продукції з темпами зростання вартості основних засобів дозволяє визначити, чи забезпечує збільшення інвестицій у основні засоби відповідний приріст продуктивності. Оптимально, щоб темпи зростання випуску продукції перевищували темпи зростання вартості основних засобів.

2. Фондовіддача - цей показник відображає, скільки одиниць продукції отримано на одиницю вартості основних засобів. Вища фондовіддача свідчить про ефективніше використання основних засобів.

3. Фондомісткість - показник є оберненим до фондовіддачі і характеризує, скільки основних засобів припадає на одиницю продукції. Нижча фондомісткість означає більш ефективне використання основних засобів.

4. Фондоозброєність - цей показник показує, скільки основних засобів припадає на одного працівника. Вища фондоозброєність може свідчити про те, що підприємство забезпечує своїх працівників достатніми ресурсами для продуктивної праці.

Ці показники допомагають оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої основні засоби для досягнення фінансових результатів.

Тому, розрахуємо у таблиці 3.5 показники ефективності використання основних засобів на підставі даних фінансової звітності.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів у табл. 3.5 показує, що ТОВ «Телекарт-Прилад» ефективно використовує основні засоби. Так коефіцієнт віддачі основних засобів збільшився у 2023 році удвічі і склав 8,89 грн на 1 грн основних засобів, у порівнянні із 2021 роком – коли він становив – 5,67. Цей коефіцієнт показує, що на кожну використану гривню, витрачену на основні засоби, підприємство отримало у 2023 році 3,21 грн чистого доходу від реалізації, тобто є ефективна віддача від використання основних засобів.

Таблиця 3.5

Показники ефективності використання основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад»

№	Показник	Роки			Зміна 2023 рік до 2021 року (+,-)	Зміна 2023 рік до 2021 року %
		2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід від реалізації продукції	495825	618713	998982	+503157	201,5
2	Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	87345	94375	112307	+24962	128,6
3	Чисельність працівників, чол.	487	454	498	+11	102,3
4.	Віддача основних засобів	5,67	6,55	8,89	3,21	156,7
5.	Фондомісткість	0,176	0,153	0,112	-0,064	63,8
6.	Технічна озброєність праці	179,35	207,87	225,52	+46,16	125,7

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

Фондомісткість (інтенсивність капіталу) у 2023 році зменшилась на 63,8% у порівнянні із 2021 роком, що свідчить про зменшення частки вартості основних засобів у 2023 році, т.т на 1 гривню продукції, що випускається у ТОВ «Телекарт-Прилад» припадає 112 копійок основних засобів. Рекомендуємо оновлювати основні засоби, щоб збільшити цей показник у майбутньому.

Технічна озброєність праці у ТОВ «Телекарт-Прилад» достатньо висока 225,52 тис.грн на одного працівника. У 2023 році відбулось збільшення технічної озброєності у порівнянні із 2021 роком на +46,16 тис. грн на 1 працівника. На нашу думку це свідчить про ефективність використання основних засобів тому, що відбулося і збільшення чисельності працівників на 11 чоловік, і збільшення основних засобів відбулося у 2023 році на 24962 тис.грн у порівнянні із 2021 роком.

У подальшому дослідженні ефективності використання основних засобів важливим етапом є здійснення факторного аналізу. Даний аналіз дозволяє виявити фактори, які впливають на об'єкт, що досліджується. Тому, проаналізуємо вплив таких показників, як середньорічна вартість основних засобів та віддача основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Аналіз залежності обсягу вартості продукції від вартості основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад»

№	Показники	2022 рік	2023 рік	Зміна (+,-)		
				Всього	в тому числі за рахунок	
					вартості ОЗ	віддачі ОЗ
1	2	3	4	5	6	7
1	Обсяг реалізованих товарів, тис. грн	618713	998982	+380269	+41960,88	+262798,38
2	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	94375	112307	+17932	+41960,88	x
3	Віддача ОЗ, грн	6,55	8,89	+2,34	x	+262798,38

Джерело: складено автором за даними додатків В, Г

У 2023 році у порівнянні із 2021 роком показник віддачі основних засобів збільшився на – 2,34 грн, що свідчить про рост ефективності використання основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад». З'ясуємо вплив показника віддачі основних засобів і середньорічної вартості основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції в зрівняних оптових цінах:

1. Вплив показника віддачі основних засобів (додатковий обсяг продукції, який можливо отримати за рахунок збільшення віддачі основних засобів):

$$\Delta \text{ОП ВОЗ} = (8,89 - 6,55) \times 112307 = 2,34 \times 112307 = +262798,38 \text{ тис. грн.}$$

2. Вплив середньорічної вартості основних засобів (додатковий обсяг продукції, який отримали за рахунок збільшення середньорічної вартості основних засобів):

$\Delta \text{ОП СВОЗ} = (112307 - 94375) \times (+2,34) = (+17932) \times (+2,34) = +41960,88$
тис. грн.

Таким чином, за аналізований період у ТОВ «Телекарт-Прилад» отримали реалізованої продукції за рахунок збільшення віддачі основних засобів на суму +262798,38 тис. грн., а за рахунок збільшення середньорічної вартості основних засобів підприємство отримало продукції на +41960,88 тис. грн.

3.3. Рекомендації щодо покращення обліку, внутрішнього контролю, та аналізу основних засобів

Під час вивчення організації обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» було виявлено, що первинний, синтетичний та аналітичний облік основних засобів загалом відповідає вимогам чинного законодавства. Однак, система бухгалтерського обліку на даному підприємстві потребує вдосконалення.

Під час вивчення облікового процесу, аналізу та системи внутрішнього контролю у ТОВ «Телекарт-Прилад» нами було виявлено кілька недоліків:

- недотримання порядку документального оформлення;
- неправильне визначення первісної вартості об'єкта основних засобів;
- порушення процедури проведення інвентаризації об'єктів основних засобів;
- помилки в розрахунках амортизаційних відрахувань і неефективне використання амортизаційних відрахувань.

Отже, за результатами дослідження, підприємству ТОВ «Телекарт-Прилад» можна рекомендувати такі шляхи вдосконалення обліку основних засобів:

1. Посилити контроль за дотриманням графіку документообігу на підприємстві, запровадити особисту відповідальність працівників за своєчасне виконання цього графіку.

2. Звернути увагу керівництва на ефективне використання амортизаційних нарахувань. Підприємство є прибутковим, що дозволяє використовувати накопичені амортизаційні нарахування, отримані від покупців у вигляді виручки від клієнтів.

3. Для залучення іноземних інвесторів, враховуючи високий попит на продукцію підприємства, ми рекомендували керівництву підприємства впровадити ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Це дозволить підприємству вийти на новий рівень, залучити інвестиції та ефективно розвиватися.

Під час проведення бакалаврського дослідження нами були виконані процедури внутрішнього контролю, суттєвих порушень не виявлено. Водночас, для покращення ведення бухгалтерського обліку, ми надали керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» кілька рекомендацій щодо внутрішнього контролю.

1. Покращити методику обліку надходження основних засобів у системі аналітичних рахунків, що сприятиме спрощенню бухгалтерських записів та контролю. Наразі на підприємстві відкрито багато аналітичних субрахунків не за класифікацією об'єктів, а за місцем їх розташування, що ускладнює облікові операції.

2. Підвищити контроль за своєчасним відображенням у обліку надходжень та вибуття основних засобів. Запровадити персональну відповідальність бухгалтера та матеріально відповідальних осіб за недотримання графіка документообігу в їх посадові обов'язки.

3. Вдосконалити методику обліку витрат на ремонт основних засобів з метою підвищення ефективності управління фінансами. Посилити контроль над сумами, які виділяються підприємством на капітальні ремонти основних засобів і покращити економічне обґрунтування витрат на ремонти. В більшості

випадків ремонту застарілого обладнання відбуваються щорічно і не мають фінансових переваг у порівнянні з придбанням нових основних засобів.

Удосконалення системи обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» має на меті сприяти більш ефективному використанню цих ресурсів на підприємстві. Це передбачає підвищення темпів оновлення основних засобів, підвищення рівня виходу продукції та покращення технічного оснащення праці. Рекомендації, які були надані під час проведення бакалаврського дослідження в ТОВ «Телекарт-Прилад», допоможуть створити ефективну систему управління основними засобами та оцінити їх рівень забезпечення та ефективність використання. Тому важливо, щоб керівництво ТОВ «Телекарт-Прилад» приділяло належну увагу впровадженню ефективної системи внутрішнього контролю щодо основних засобів, оскільки раціональне та ефективне використання цих об'єктів є одним із ключових чинників для підвищення продуктивності підприємства.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі бакалаврської роботи був досліджений стан внутрішнього контролю основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» і розраховані основні показники стану та ефективності використання основних засобів на підприємстві.

На основі отриманих результатів і узагальнень, були визначені методи контролю за основними засобами на підприємстві: методи документального контролю, методи фактичного контролю та розрахунково-аналітичні методи контролю.

2. нами були виявлені несуттєві недоліки в обліку в ТОВ «Телекарт-Прилад», і нами були надані відповідні рекомендації щодо покращення обліку.

3. На підприємстві у період з 2021 до 2023 року спостерігається зростання показників ліквідності, платоспроможності, забезпеченості

основними засобами. Все це свідчить про достатньо високий економічний потенціал підприємства і ефективне його використання.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів показує, що ТОВ «Телекарт-Прилад» ефективно використовує основні засоби. Так коефіцієнт віддачі основних засобів збільшився у 2023 році удвічі і склав 8,89 грн на 1 грн основних засобів, у порівнянні із 2021 роком – коли він становив – 5,67. Цей коефіцієнт показує, що на кожну використану гривню, витрачену на основні засоби, підприємство отримало у 2023 році 3,21 грн чистого доходу від реалізації, тобто є ефективна віддача від використання основних засобів.

Технічна озброєність праці у ТОВ «Телекарт-Прилад» достатньо висока 225,52 тис.грн на одного працівника. У 2023 році відбулось збільшення технічної озброєності у порівнянні із 2021 роком на +46,16 тис. грн на 1 працівника. На нашу думку це свідчить про ефективність використання основних засобів тому, що відбулося і збільшення чисельності працівників на 11 чоловік, і збільшення основних засобів відбулося у 2023 році на 24962 тис.грн у порівнянні із 2021 роком.

Таким чином, позитивні тенденції свідчать про те, що ТОВ «Телекарт-Прилад» має потенціал для подальшого розвитку і ефективно його використовує.

ВИСНОВКИ

Ефективне використання основних засобів, можливо за умовами правильного відображення їх в обліку і швидким вирішенням пов'язаних із цим проблем. Належна організація бухгалтерського обліку основних засобів забезпечує їх ефективне використання, своєчасне виявлення і відображення всіх змін, які з ними відбуваються, та повне відображення цих змін у вартісному вираженні в бухгалтерському обліку.

Під час написання бакалаврської роботи, ми вивчили відповідні нормативні акти, дослідили і проаналізували наукову і періодичну літературу щодо обліку, аналізу і контролю основних засобів і зробили такі висновки:

1. Для бухгалтерського обліку оптимальним є визначення основних засобів відповідно до положень П(С)БО 7 «Основні засоби», яке регламентує їх облік. Згідно з цим положенням, основні засоби визначаються як матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у виробництві або постачанні товарів, наданні послуг, здаванні в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, з очікуваним строком корисного використання (експлуатації) більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Правильна класифікація основних засобів є передумовою їх достовірного відображення в обліку та контролі, а також основою для нарахування амортизації. Окрім того, вона дозволяє аналізувати структуру основних засобів і оцінювати рівень їх зношеності у розрізах, які відповідають потребам керівництва підприємства.

2. В Україні бухгалтерський облік суворо регламентований. Облік основних засобів регламентується Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та Податковий кодекс України.

3. Ми розглянули проблемні питання обліку та амортизації основних засобів у сучасних умовах господарювання, які включають: розбіжність між визначенням амортизації та її функціями; визначення термінів використання

основних засобів; вибір методів амортизації основних засобів. Було встановлено, що якщо підприємство працює ефективно і отримана виручка перевищує поточні витрати на створення продукції, то дохід розглядається у двох частинах: амортизація та прибуток. Позитивним аспектом у подальшому розподілі виручки над поточними витратами є те, що величина амортизації залежить від самого підприємства. Нормативні документи надають підприємству право встановлювати строк корисної експлуатації основних засобів та обирати метод нарахування амортизації, що закріплюється у наказі про облікову політику.

У другому розділі бакалаврської роботи ми дослідили практику обліку основних засобів на підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад» і зробили такі висновки:

1. ТОВ «Телекарт-Прилад» займається виробництвом та реалізацією різноманітної техніки та обладнання для різних сфер економіки: енергетичний сектор, помисловість та інші галузі.. Продукція, яку виробляє та реалізує ТОВ «Телекарт-Прилад», відрізняється широким асортиментом і високою якістю, що забезпечує їй конкурентоспроможність на ринку аналогічних товарів.

Позитивним моментом є те, що на протязі цих складних умов у світі і в Україні - підприємство є рентабельним на протязі п'яти років. У 2019 році, коли підприємство нарощувало свій економічний потенціал рівень рентабельності складав 59,8%, у 2021 році спостерігався спад, але підприємство залишалося рентабельним. У 2023 році підприємство залишається рентабельним із рівнем рентабельності 19,91%.

Продуктивність праці 2005,99 тис грн.. у 2023 році досягла найвищого рівня у порівнянні із 2019 роком 1067,70 грн і це є показником ефективного використання трудових ресурсів підприємства. Показник продуктивності праці збільшився у 2023 році на 187,9% у порівнянні із 2019 роком.

Коефіцієнт віддачі основних засобів у 2023 році зріс на 119,8% у порівнянні із 2019 роком, що свідчить про ефективне використання основних засобів. Необхідно зазначити, що на 277,3% збільшилася середньорічна

вартість необоротних активів підприємства, що є ознакою оновлення засобів виробництва підприємства і введенням нових виробничих потужностей.

2. Бухгалтерський облік на підприємстві автоматизований, використовують програмне забезпечення «ІТ-Підприємство». Це єдина вітчизняна система, орієнтована на комплексну автоматизацію підприємства. За допомогою бухгалтерської програми, у ТОВ «Телекарт-Прилад» налаштований план рахунків бухгалтерського обліку, згідно із вимогами деталізації обліку. Організація обліку основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» відбувається відповідно до облікової політики підприємства.

У третьому розділі бакалаврської роботи був досліджений стан внутрішнього контролю основних засобів у ТОВ «Телекарт-Прилад» і розраховані основні показники стану та ефективності використання основних засобів на підприємстві.

1. На основі отриманих результатів і узагальнень, були визначені методи контролю за основними засобами на підприємстві: методи документального контролю, методи фактичного контролю та розрахунково-аналітичні методи контролю. Нами були виявлені несуттєві недоліки в обліку в ТОВ «Телекарт-Прилад», і нами були надані відповідні рекомендації щодо покращення обліку.

2. На підприємстві у період з 2021 до 2023 року спостерігається зростання показників ліквідності, платоспроможності, забезпеченості основними засобами. Все це свідчить про достатньо високий економічний потенціал підприємства і ефективне його використання.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів показує, що ТОВ «Телекарт-Прилад» ефективно використовує основні засоби. Так коефіцієнт віддачі основних засобів збільшився у 2023 році удвічі і склав 8,89 грн на 1 грн основних засобів, у порівнянні із 2021 роком – коли він становив – 5,67. Цей коефіцієнт показує, що на кожен використаний гривню, витрачену на основні засоби, підприємство отримало у 2023 році 3,21 грн чистого доходу від реалізації, тобто є ефективна віддача від використання основних засобів.

Технічна озброєність праці у ТОВ «Телекарт-Прилад» достатньо висока 225,52 тис.грн на одного працівника. У 2023 році відбулось збільшення технічної озброєності у порівнянні із 2021 роком на +46,16 тис. грн на 1 працівника. На нашу думку це свідчить про ефективність використання основних засобів тому, що відбулося і збільшення чисельності працівників на 11 чоловік, і збільшення основних засобів відбулося у 2023 році на 24962 тис.грн у порівнянні із 2021 роком.

Таким чином, позитивні тенденції свідчать про те, що ТОВ «Телекарт-Прилад» має потенціал для подальшого розвитку і ефективно його використовує.

3. Для залучення іноземних інвесторів, враховуючи високий попит на продукцію підприємства, ми рекомендували керівництву впровадити ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Це дозволить підприємству вийти на новий рівень, отримати інвестиції і успішно розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безверхий К. В. Трансформація фінансової звітності вітчизняних підприємств: нагальні питання сьогодення. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 2(22). С. 178-184.
2. Бондарь О. Проблеми визнання основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. №3. С. 23-27.
3. Бутинець Ф. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? URL: http://ztu.edu.ua/ua/science/publishing/wzbirnik/econom/2_14/1.pdf. (дата звернення 14.01.2024)
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: консп. лекц. для студ. спец. 7.050106 «Облік і аудит». Ч. 1. Житомир: ЖІТІ, 1996. 236 с.
5. Бухгалтерський облік основних засобів: від придбання до вибуття. URL: <https://factor.academy/blog/buxgalterskij-oblik-osnovnix-zasobiv-vid-pridbannya-do-vibuttya/> (дата звернення 14.01.2024)
6. Ганусич В. О. Вплив облікових оцінок на достовірність даних про основні засоби у фінансовій та статистичній звітності. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2011. Вип. 28(1). С. 89-94. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2011_28\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2011_28(1)_24). (дата звернення 16.01.2024)
7. Гораль Л. Т., Кафка С. М., Степанюк О. С. Практичні аспекти реалізації облікової політики щодо подальших витрат на основні засоби. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 19-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2018_3_5. (дата звернення 16.01.2024)
8. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 зі змінами № 1255-18 від 01.06.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення 20.02.2024)
9. Дзюба О. М. Основні засоби підприємства: вітчизняні та міжнародні облікові особливості. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*.

2016. № 2(1). С. 35-41. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2016_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2016_2(1)_9).
(дата звернення 20.02.2024)

10. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2012_9\(1\)_51.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2012_9(1)_51.pdf). (дата звернення 20.02.2024)

11. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. зі змінами № 663-VII (663-18) від 24.10.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 20.02.2024)

12. Закон України «Про аудиторську діяльність» № 3125-XII від 22.04.1993 р. зі змінами № 5463-VI (5463-17) від 16.10.2012 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>. (дата звернення 20.02.2024)

13. Інструкція про застосування Плану рахунків Бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджена наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2012. № 1. С. 14-64. (дата звернення 20.02.2024)

14. Книшек О. О. Трансформація облікової інформації про основні засоби при впровадженні МСФЗ на підприємстві (на прикладі підприємств гірничо-металургійного комплексу України) / О. О. Книшек, К. С. Пасічник. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 36-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2018_3_7. (дата звернення 20.02.2024)

15. Кононов І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuumevcg_2016_6%282%29_6.pdf. (дата звернення 25.03.2024)

16. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. *Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки*.

2019. Вип. 2. С. 104-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_econ_2019_2_21. (дата звернення 25.03.2024)

17. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 зі змінами № 742-VII (v005p710-14) від 21.02.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254>. (дата звернення 25.03.2024)

18. Кудренко Н. В. Основні засоби підприємств переробної промисловості: економічна сутність, облік, аналіз та відображення в звітності / Н. В. Кудренко, В. О. Бай. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 10. - С. 81-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2022_10_13. (дата звернення 25.03.2024)

19. Лут Т.С. Деякі проблемні питання обліку основних засобів і нарахування амортизації в Україні. *Сучасні проблеми розвитку економіки України, конференція присвячена 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників: тези допов. студ. наук.-практ. конференції (17-19 квітня 2024 року м. Одеса)*. Одеса: ОНЕУ. С.

20. Максимова В.Ф. Контроль і ревізія: *навч. посібник*. Одеса: Автограф, 2003. 335 с.

21. Мулик Т.О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. Вип. 46. 2020. с. 113-122 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (дата звернення 15.05.2024)

22. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності: *навч. посібник*. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

23. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів. Затв. наказом Міністерства фінансів України 30.09.2003 року № 561 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення 15.05.2024)

24. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635. URL: <http://195.78.68.18/minfin/control/uk>. (дата звернення 15.05.2024)

25. МСБО 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 15.05.2024)
26. Офіційний сайт ТОВ «Телекарт-Прилад» URL : <https://telecard.com.ua/uk/> (дата звернення 14.03. 2024)
27. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 14.01. 2024)
28. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р. зі змінами № 1591 (z1556-11) від 09.12.2011 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>. (дата звернення 14.03. 2024)
29. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку. Затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 року №88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 14.03. 2024)
30. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 14.03. 2024)
31. Порядок оцінки збитку від розкрадання, нестачі, знищення матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 року №116 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.03. 2024)
32. Поповиченко І. В., Спірідонова К. О., Загустіна А. Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 149-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/espros_2019_145_14. (дата звернення 10.03. 2024)
33. П(С)БО 7 «Основні засоби», затверджене МФУ України від 27 квітня 2000 року № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288->

00#Text (дата звернення 10.01. 2024)

34. Радіонова Н. Й., Михайлюк О. В. Організація внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємствах України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 14. С. 37-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_14_10. (дата звернення 10.03. 2024)

35. Степаненко О. І. Теоретично-практичні підходи до процесу документування облікової інформації про основні засоби підприємства: сучасність та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 15(3). С. 155-161. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15\(3\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15(3)_42). (дата звернення 10.03. 2024)

36. Ужва А., Соболева І. Концептуальні основи та методологічні підходи до проблем аналізу основних засобів на підприємствах України. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені БО Сухомлинського. Економічні наук*. № 1. 2016. С. 70-73.

37. Шкуліпа Л. В. Аналіз методології обліку основних засобів за МСБО 16 «Основні засоби» та П(С)БО 7 «Основні засоби»: теорія і практика. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. № 4. С. 102-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2018_4_12. (дата звернення 10.03. 2024)

38. Черкашина Т. В., Катаржук. О. М. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів. *Напрямки розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації: тези допов. II Міжнар. студ. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса. 2016. С. 236-238.*

39. Черкашина Т. В., Кармалітова І. С. Проблемні питання обліку та амортизації основних засобів в сучасних умовах. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції: тези доповідей X Міжнар. наук.-практ. конференції*. Одеса: ОНЕУ, 2022.

40. Черкашина Т. В. Особливості обліку та нарахування зносу на

необоротні активи в бюджетних установах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 4. С. 176-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_4_29. (дата звернення 10.03. 2024)

41. Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнар. екон.і віднос. та світове господарство*. 2018. 19 (1), С. 79-83.

ДОДАТКИ